Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 36 (2011)

Τόμ. 36 (2011-2012)

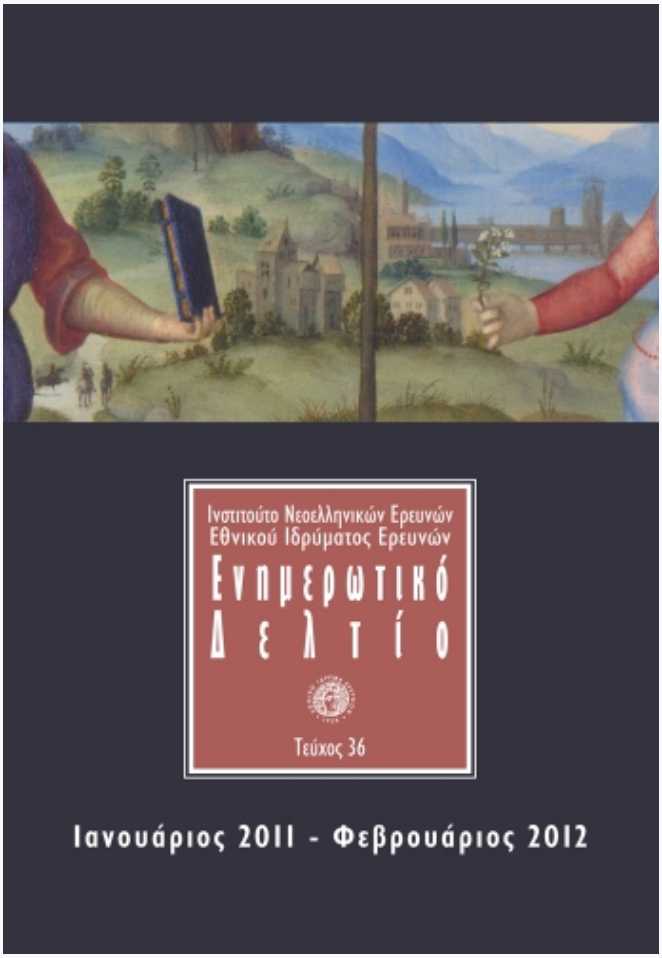

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΝΕ

doi: 10.12681/news.4

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΝΕ. (2012). *Ενημερωτικό Δελτίο*, *36*, 31–67. https://doi.org/10.12681/news.4

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα HePHaESTUS
Hellenic Philosophy, History and Environmental Science Teaching Under Scrutiny

Το πρόγραμμα *Hellenic Philosophy, History and Environmental Science Teaching Under Scrutiny (He.P.H.a.E.S.T.U.S.)*, διάρκειας τριών ετών, υλοποιείται από τον Απρίλιο του 2009 με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του Seventh Framework Programme Theme FP7 και πιο συγκεκριμένα υπό τη γενική θεματική Capacities, Part 4 και Activity 4.1, Regpot-2008-1 (βλ. παρουσίαση του προγράμματος στο *Ενημερωτικό Δελτίο ΙΝΕ/ΕΙΕ*, τχ. 34 (2009), σ. 30-35 και τχ. 35 (2010), σ. 51-57). Το πρόγραμμα εντάσσεται στις δραστηριότητες της ερευνητικής ομάδας "Ιστορία, Φιλοσοφία και Διδακτική των Επιστημών και της Τεχνολογίας" του ΙΝΕ/ΕΙΕ.

Η ιστοσελίδα του προγράμματος βρίσκεται στη διεύθυνση:
http://www.hpdst.gr

Κατά το 2011 πραγματοποιήθηκαν τα ακόλουθα:

Συνέδρια

International Conference
Europe and Modern Sciences: History of a Mutual Constitution
(Nantes, 7-9 Φεβρουαρίου, 2011)

Το διεθνές συνέδριο *Europe and Modern Sciences: History of a Mutual Constitution*, που πραγματοποιήθηκε στη Νάντη, στις 7-9 Φεβρουαρίου 2011, ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας μεταξύ του Προγράμματος Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Διδακτικής των Επιστημών και της Τεχνολογίας (ΙΝΕ/ΕΙΕ - ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ) και του Centre Atlantique de Philosophie του Πανεπιστημίου της Νάντης (Γαλλία). Το συνέδριο ήταν το πρώτο βήμα της συνεργασίας των δύο ομάδων στο ζήτημα της συγκρότησης της Ευρώπης και των επιστημών. Το βασικό ζήτημα προς συζήτηση ήταν το πώς η Ευρώπη παρήγαγε τη σύγχρονη επιστήμη και πώς ακριβώς η νέα επιστήμη συγκρότησε την Ευρώπη. Το Συνέδριο υποστηρίχτηκε από το Πρόγραμμα HePHaESTUS, το Πανεπιστήμιο της Νάντης (Maison des Sciences de l'Homme) και τον Δήμο Νάντης.

Τα πρακτικά του συνεδρίου θα κυκλοφορήσουν από τις εκδόσεις Springer.

1st International Conference on Critical Education
(Αθήνα, Μαράσλειο και ΕΙΕ, 12-16 Ιουλίου 2011)

Το 1ο Διεθνές Συνέδριο για την Κριτική Εκπαίδευση (http://icce.hpdst.gr/2011) πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, από τις 12 έως τις 16 Ιουλίου 2011. Το συνέδριο συνδιοργανώθηκε από το πρόγραμμα HePHaESTUS και το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Διοργανωτές του συνεδρίου ήταν ο καθηγητής Dave Hill από το Middlesex University της Μεγάλης Βρετανίας, ο καθηγητής Peter McLaren από το UCLA, ΗΠΑ, και ο καθηγητής Κώστας Σκορδούλης από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Πρόκειται για το πρώτο διεθνές συνέδριο με αυτό το θέμα, στο οποίο μια πλειάδα συμμετεχόντων από διαφορετικές χώρες είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν το ερευνητικό τους έργο. Στις πέντε μέρες των εργασιών του συνεδρίου πραγματοποιήθηκαν 6 κεντρικές εισηγήσεις, 3 στρογγυλά τραπέζια και 2 συμπόσια, ενώ παρουσιάστηκαν 78 ανακοινώσεις σε θεματικές συνεδρίες.

Η βασική συζήτηση στόχευσε στο να αναδείξει τη σημασία της κριτικής εκπαίδευσης στις σύγχρονες συνθήκες και τις σχέσεις της με την πολιτική, την εκπαίδευση, τους διδάσκοντες και τους φοιτητές/μαθητές όπως και με τα ριζοσπαστικά κινήματα.

Τα πρακτικά του 1ου συνεδρίου θα κυκλοφορήσουν την άνοιξη του 2012, ενώ η μεγάλη συμμετοχή οδήγησε στην απόφαση να προγραμματιστεί το 2ο συνέδριο στην Αθήνα, στις 10-14 Ιουλίου 2012.

Εργαστήρια / Workshops

Gender Studies and Science: Problems, Tasks, Perspectives
(Μαράσλειο, 3-4 Απριλίου 2011)

Η έρευνα σχετικά με τα θέματα "Γυναίκες και επιστήμες" και "Κοινωνικό φύλο και επιστήμες" καλύπτει μια σειρά από επιστημονικά πεδία, όπως ιστορία, κοινωνιολογία, φιλοσοφία, ψυχολογία, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες, τεχνολογία, ιατρική κ.λπ. Μέσα από αυτές τις διαφορετικές προσεγγίσεις και τις διαφορετικές μεθόδους, η έρευνα των σπουδών φύλου ανανεώνεται και παρέχει νέα ερευνητικά πεδία. Με αυτά τα δεδομένα, στόχος του workshop *Gender Studies and Science: Problems, Tasks, Perspectives*, που πραγματοποιήθηκε στις 3 και 4 Απριλίου 2011, με διοργανώτριες τις Annette Vogt (Max Planck Institute for the History of Science, Βερολίνο) και Γιάννα Κατσιαμπούρα (ΙΝΕ/ΕΙΕ), ήταν να διερευνήσει αυτά τα νέα ερευνητικά πεδία, ενώ σε ένα δεύτερο επίπεδο να ανοίξει τη συζήτηση περί αυτών των διαφορετικών προσεγγίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η συζήτηση επικεντρώθηκε σε τρεις όψεις του θέματος: α) Μεθοδολογικά ζητήματα των σπουδών φύλου στην ιστορία των επιστημών:

από τις γυναικείες σπουδές στις σπουδές φύλου. Εδώ τέθηκαν ζητήματα που αφορούσαν τις διαφορετικές μεθόδους των γυναικείων σπουδών και των σπουδών φύλου, με κύρια αιχμή τη διαφοροποίηση όσον αφορά την ιστορία των επιστημών, καθώς και τη δυνατότητα αξιοποίησης μεθόδων της ιστορίας των επιστημών στις σπουδές φύλου και αντίστροφα· β) Ο ρόλος των πηγών και η αθέατη γυναίκα. Σε αυτό το πλαίσιο αναδείχτηκε η σημασία επανεξέτασης των πηγών με στόχο την ανάδειξη του ρόλου και της θέσης των γυναικών στην ιστορία των επιστημών· γ) Η σημασία των διαθεματικών προσεγγίσεων στην έρευνα των σπουδών φύλου όσον αφορά την ιστορία των επιστημών. Τέλος, τέθηκε το θέμα της διδασκαλίας των σπουδών φύλου, ενώ έγινε προσπάθεια να σχεδιαστεί περαιτέρω δράση στο επίπεδο της έρευνας.

Στο workshop, που ήταν ανοικτό στο κοινό, έλαβαν μέρος οκτώ ομιλήτριες, από διαφορετικές χώρες και διαφορετικά επιστημονικά πεδία: Anne-Sophie Godfroy-Genin (STEF, École Normale Supérieure de Cachan, Παρίσι), Γιάννα Κατσιαμπούρα (ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα), Μαρία Ρεντετζή (ΕΜΠ, Αθήνα), Martina Schlüender (Giessen University, Γερμανία), Tzveta Sofronieva (MPIWG Berlin 2010-2011, Berlin), Olga Valkova (Institute for the History of Science and Technology of the RAcSci, Μόσχα), Annette B. Vogt (Max-Planck-Institute for the History of Science, Βερολίνο), Άννα Χρονάκη (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος).

Το workshop συνοδεύτηκε από τη δημοσίευση: Gianna Katsiampoura, Annette Vogt (eds.), *Gender Studies and Science: Problems, Tasks, Perspectives*, Hephaestus, Nissos, Αθήνα 2012, που περιλαμβάνει κείμενα ενδεικτικά της ερευνητικής προσέγγισης όλων των ομιλητριών.

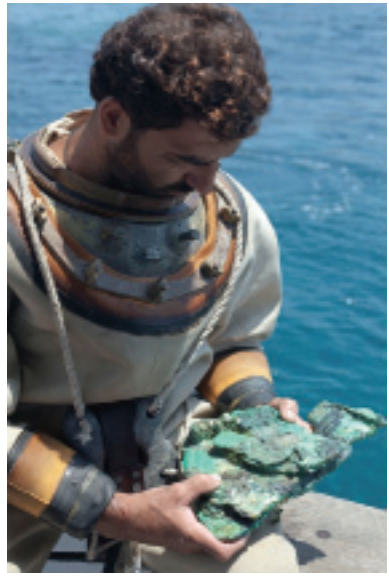

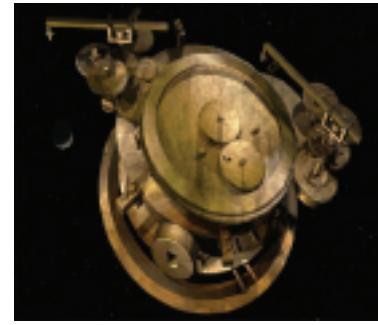

Exploratory workshop of the network for the *History of scientific policies in Europe* (Αθήνα, ΕΙΕ, 6-7 Μαΐου 2011)

Κατά τη διάρκεια του διεθνούς συνεδρίου *La cour et les sciences : naissance des politiques scientifiques dans les cours européennes aux XVIIe et XVIIIe siècles,* που πραγματοποιήθηκε στις Βερσαλλίες από τις 3 έως τις 5 Φεβρουαρίου 2011, προτάθηκε να συνεχιστεί η έρευνα στο θέμα της πολιτικής για τις επιστήμες στην Ευρώπη. Οι Robert Halleux (Centre d'Histoire des Sciences et des Techniques, Université de Liège) και Ευθύμιος Νικολαΐδης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών/ΕΙΕ) ανέλαβαν να συγκροτήσουν ένα ευρωπαϊκό δίκτυο με επίκεντρο αυτό το θέμα.

Η πρώτη συνάντηση της βασικής ομάδας αυτού του δικτύου έγινε στην Αθήνα, στις 6 και 7 Μαΐου 2011, στο ΕΙΕ, με στόχους:

- την οργάνωση ενός δικτύου για τη διερεύνηση της ιστορίας των πολιτικών για τις επιστήμες σε όλη την Ευρώπη,
- τη συζήτηση και οργάνωση συγκριτικών ερευνών στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες,
- τη διερεύνηση δυνατοτήτων χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενός ερευνητικού προγράμματος για την πολιτική για τις επιστήμες των ευρωπαϊκών κρατών από το 17ο έως και τον 19ο αιώνα.

Στο workshop συμμετείχαν οι Elena Ausejo (University of Zaragoza), Michel Blay (SYRTE, CNRS), Chantal Grell (Université de Versailles, Saint-Quentin), Robert Halleux (CHST, Université de Liège), Frank James (Royal Institution of Great Britain), Vincent Jullien (Université de Nantes), Ευθύμιος Νικολαΐδης (ΙΝΕ/ΕΙΕ), Alberto Postigliola (Istituto Universitario Orientale di Napoli), Κώστας Σκορδούλης (ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ), Γιώργος Βλαχάκης (ΙΝΕ/ΕΙΕ), Γιάννα Κατσιαμπούρα (ΙΝΕ/ΕΙΕ).

Climatic Determinism: Then and Now (Αθήνα, ΕΙΕ, 20-21 Ιανουαρίου 2012)

Το workshop "Climatic Determinism: Then and Now", οργανώθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος HePHaESTUS από την *International Commission for the History of Meteorology* στην Αθήνα, στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, στις 20-21 Ιανουαρίου 2012.

Το θέμα του κλιματικού ντετερμινισμού αποτελεί ένα ιδανικό πλαίσιο για προβληματισμό όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, αν θεωρηθεί ότι το κλίμα διαμορφώνει και το κοινωνικό περιβάλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο προβληματισμός σχετικά με το αν το κλίμα αποτελεί κομβικό παράγοντα στην κοινωνική ανάπτυξη συνδέεται άμεσα με τη σύγχρονη

διεθνή πολιτική, την παγκόσμια οικονομία και την κοινωνική θεωρία. Ακόμη, οι κλιματικές αλλαγές έχουν άμεση σχέση με την ιστορία των ενεργειακών πηγών, την πολιτική δύναμη αλλά και τις τεχνολογικές καινοτομίες. Τα ζητήματα αυτά αποτέλεσαν αφετηρία προβληματισμού και συζήτησης μεταξύ ιστορικών, κοινωνιολόγων, γεωγράφων, ιστορικών της λογοτεχνίας αλλά και θεωρητικών του πολιτισμού, στη διάρκεια του workshop, όπου αντιμετωπίστηκε ο κλιματικός ντετερμινισμός και η κλιματική κρίση σε ακαδημαϊκό αλλά και ευρύτερο επίπεδο. Η Οργανωτική Επιτροπή του workshop αποτελούνταν από τους Georgina Endfield (Nottingham), James R. Fleming (Colby), Γιώργο Βλαχάκη (Αθήνα) και Vladimir Jankovic (Manchester).

1η Συνάντηση του Network for the History of Science and Technology in Southeastern Europe (Αθήνα, ΕΙΕ, 3-4 Φεβρουαρίου 2012)

Η 1η Συνάντηση του Δικτύου για την Ιστορία των Επιστημών και της Τεχνολογίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη διοργανώθηκε στην Αθήνα, στις 3-4 Φεβρουαρίου 2012. Στόχος της συνάντησης ήταν η συγκρότηση ενός επίσημου δικτύου για την ιστορία των επιστημών και της τεχνολογίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στη θέση του άτυπου μέχρι τώρα δικτύου, που εκδίδει το *Newsletter for the History of Science in Southeastern Europe*. Στη διάρκεια των διήμερων εργασιών υπήρξε λεπτομερειακή ανταλλαγή πληροφοριών για την έρευνα στον τομέα της ιστορίας των επιστημών και της τεχνολογίας στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Αποτέλεσμα της συνάντησης ήταν ο προγραμματισμός σειράς κοινών δράσεων (όπως π.χ. το πρώτο συνέδριο του δικτύου) και ο σχεδιασμός ερευνητικών προγραμμάτων για περαιτέρω αξιοποίηση των επιμέρους δεδομένων κάθε ομάδας. Στη συνάντηση συμμετείχαν οι Alexander Kostov και Ganka Kamisheva από τη Βουλγαρία, ο Alexander Petrovic από τη Σερβία, ο Tomislav Petcovic από την Κροατία, οι Meltem Akbas και Tuncay Zorlu από την Τουρκία, η Gabriela Eugenia Iacobescu από τη Ρουμανία και ο Davide Poletto, εκπρόσωπος της UNESCO για τον τομέα της ερευνητικής πολιτικής. Την Ελλάδα εκπροσώπησαν οι Θύμιος Νικολαΐδης, Κώστας Σκορδούλης, Γιάννα Κατσιαμπούρα και Γιώργος Βλαχάκης.

Δίκτυο ερευνητών – Σεμινάρια

Στο πλαίσιο της συνεργασίας και ανταλλαγής ερευνητικού προσωπικού, μια σειρά ξένοι ερευνητές φιλοξενήθηκαν στην Ελλάδα. Στη διάρκεια της παραμονής τους, είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν το προσωπικό ερευνητικό τους έργο και να συνεργαστούν με τα μέλη της ομάδας του προγράμματος HePHaESTUS. Συγκεκριμένα:

Η Annette Vogt, από το Max Planck Institute for the History of Science του Βερολίνου, φιλοξενήθηκε από το πρόγραμμα για έναν μήνα (Μάρτιος 2010), κατά τη διάρκεια του οποίου έδωσε σειρά τεσσάρων σεμιναριακών διαλέξεων, με γενικό θέμα "Κοινωνικό φύλο και επιστήμες".

Ο Dave Hill, καθηγητής στο Middlesex University του Λονδίνου, παρέμεινε στην Ελλάδα τρεις μήνες, κατά τους οποίους έδωσε σειρά διαλέξεων με γενικό θέμα "Critical Theory, Marxism and Education".

Η Jennifer Rampling, ερευνήτρια στο Department of History and Philosophy of Science και στο Clare Hall του Πανεπιστημίου του Cambridge,αναπληρώτρια εκδότρια του περιοδικού *Ambix,* στη διάρκεια της ενός μηνός παραμονής της (Μάρτιος 2011), έδωσε δύο σεμιναριακές διαλέξεις, με θέμα "Alchemy in Western Europe: Historians and Alchemists".

Από την ελληνική πλευρά, ο καθηγητής Κώστας Σκορδούλης επισκέφτηκε το Πανεπιστήμιο της Νάντης στη Γαλλία (Φεβρουάριος-Μάρτιος 2011) και το Middlesex University στο Λονδίνο (Απρίλιος, Ιούνιος και Δεκέμβριος 2011) ενώ ο Ευθύμιος Νικολαΐδης επισκέφτηκε για συνεργασία το SYRTE Observatoire de Paris και έδωσε σεμινάρια στην École des Hautes Études en Sciences Sociales στο Παρίσι, όπως και στη Νάντη (UFR Lettres et Languages). Επίσης ο Βαγγέλης Κούταλης (υποψήφιος διδάκτωρ ιστορίας των επιστημών) επισκέφθηκε για 6 μήνες το πανεπιστήμιο του Cambridge στη Μεγάλη Βρετανία, ο Γιώργος Βλαχάκης (λέκτορας στο ΕΑΠ) το Max Planck Institute στο Βερολίνο, ενώ ο Γιάννης Μπιτσάκης (υποψήφιος διδάκτωρ) παρέμεινε για τέσσερις μήνες στο Παρίσι, για την οργάνωση της έκθεσης "Ο υπολογιστής των Αντικυθήρων" στο Musée des Arts et Métiers. Τέλος, η Μαρία Ντάρμου (κάτοχος ΜΑ) ήταν στη Λιέγη, στο CHST, το φθινόπωρο του 2011 για συνεργασία σχετικά με το θέμα της ιστορίας της μαρξιστικής ιστοριογραφίας των επιστημών.

Διμερείς συμφωνίες

Ως αποτέλεσμα των συνεργασιών στο πλαίσιο του Προγράμματος, στη διάρκεια του 2011 το ΙΝΕ/ΕΙΕ υπέγραψε μια σειρά από διμερείς συμφωνίες με τα εξής ιδρύματα:

- Centre d'Histoire des Sciences et des Techniques de l'Université de Liège
- Musée des Arts et Métiers – CNAM
- UFR Lettres et Langages de l'Université de Nantes
- Institute for the History of Natural Science, Chinese Academy of Sciences
- Needham Research Institute, UK

Αναμένεται επίσης να υπογραφεί συμφωνία με το Institute of Contemporary History, Academy of Sciences της Τσεχίας.

Σκοπός αυτών των διμερών συμφωνιών είναι η σύσφιξη των θεσμικών σχέσεων μεταξύ των συμβαλλομένων με στόχο την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων κοινού ενδιαφέροντος, με την ενίσχυση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων των δύο μερών. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ των άλλων:

- ερευνητική συνεργασία ερευνητών των δύο μερών σε κοινού ενδιαφέροντος πεδία,
- προσπάθεια εξέλιξης των στρατηγικών συγκριτικής έρευνας σε ζητήματα ανάπτυξης, διάχυσης και πρόσληψης των επιστημών και της τεχνολογίας,
- σχεδιασμό και ανάπτυξη ερευνητικών προγραμμάτων κοινού ενδιαφέροντος.

Επίσης, οι διμερείς συμφωνίες περιλαμβάνουν και μια σειρά δραστηριοτήτων διαφύλαξης και ανάδειξης της κοινής ιστορικής κληρονομιάς. Δηλαδή, σύγκριση των στρατηγικών διαφύλαξης και αξιοποίησης της ιστορικής και τεχνολογικής κληρονομιάς, υλικής και μη, όπως και ανταλλαγή εμπειριών όσον αφορά την ανάπτυξη της γνώσης στο πεδίο της ιστορίας των επιστημών και της τεχνολογίας.

Τέλος, οι διμερείς συμφωνίες προβλέπουν σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων καθώς και δραστηριοτήτων διάχυσης της γνώσης, όπως ανταλλαγή εμπειριών όσον αφορά την τυπική και την άτυπη εκπαίδευση, ανταλλαγή εμπειριών όσον αφορά τις δραστηριότητες σε επίπεδο σχολικής και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, πραγματοποίηση κοινών εκθέσεων με επιστημονικά και τεχνολογικά θέματα, όπως και ανταλλαγή εμπειριών όσον αφορά τη διάχυση των αποτελεσμάτων της σύγχρονης έρευνας στο ευρύ κοινό.

Εκθέσεις

Κλειδιά της γνώσης: διδακτικά εγχειρίδια και βιβλία επιστημονικής εκλαΐκευσης του 19ου αιώνα (Αθήνα, ΕΙΕ, 15 Ιουνίου - 16 Ιουλίου 2011)

Η έκθεση *Κλειδιά της γνώσης: διδακτικά εγχειρίδια και βιβλία επιστημονικής εκλαΐκευσης του 19ου αιώνα* αποτέλεσε μια προσπάθεια ώστε να δοθεί η δυνατότητα στο ενδιαφερόμενο κοινό να γνωρίσει από κοντά τα κλειδιά με τα οποία επιστήμονες, παιδαγωγοί και εκλαϊκευτές της επιστήμης άνοιξαν τις πόρτες της γνώσης και κατέστησαν την επιστήμη πραγματικά κοινωνικό αγαθό κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα.

Στα εκθέματα περιλαμβάνονταν βιβλία τόσο από διαφορετικές ευρωπαϊκές περιοχές και γλώσσες όσο και από τη Βόρεια Αμερική. Δεδομένου ότι η ιστορική και φιλοσοφική έρευνα έχει αναδείξει την πληθώρα των ρόλων και των πρακτικών στην οποία εμπλέκονται τα εγχειρίδια, στόχος ήταν να αναδειχθούν τα συγκεκριμένα όχι μόνο ως κλειδιά της γνώσης, αλλά και ως αντικείμενα, προϊόντα τεχνολογίας, καλλιτεχνικές δημιουργίες και επιστημονικά τεχνήματα και να διαπιστωθούν τα ενδιαφέροντα, οι ωσμώσεις και οι ιδιαιτερότητες που κάλυπταν.

Η έκθεση πραγματοποιήθηκε στο κτίριο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών κατά το διάστημα από τις 15 Ιουνίου έως τις 16 Ιουλίου 2011 και διοργανώθηκε από τον Γιώργο Βλαχάκη.

Άβαξ. Πλευρές της ιστορίας των υπολογιστών στην Ελλάδα
(Αθήνα, ΕΙΕ, 6 Δεκεμβρίου 2011 - 31 Ιανουαρίου 2012)

Η έκθεση *Άβαξ. Πλευρές της ιστορίας των υπολογιστών στην Ελλάδα* αποτέλεσε μια προσπάθεια ανάδειξης ζητημάτων από την τεχνολογική ιστορία της Ελλάδας καθώς και θεμάτων που σχετίζονται με την επιστημονική και τεχνολογική πολιτιστική κληρονομιά. Μέσα από την ιστορία των μηχανών υπολογισμού και των υποκειμένων που τις δημιουργούν και τις διαχειρίζονται, καταβλήθηκε προσπάθεια να διαφανεί η κοινωνική και οικονομική ιστορία της χώρας, η πορεία και ο ρόλος του τεχνολογικού εξοπλισμού και της καινοτομίας, όπως και να υποδηλωθούν συλλογικές ιδέες και εθνικοί προσανατολισμοί. Η έκθεση πλαισιώθηκε από εκπαιδευτικό πρόγραμμα με εργαστήρια δραστηριοτήτων για σχολικές ομάδες. Με αυτόν τον τρόπο επιχείρησε, στη διάρκεια των 2 μηνών λειτουργίας της (6 Δεκεμβρίου 2011 - 31 Ιανουαρίου 2012) να συμβάλει στην επικοινωνία της επιστήμης με την κοινωνία, στη διερεύνηση δημιουργικών πρακτικών μάθησης και στην κοινωνική εγρήγορση, κυρίως των παιδιών και των νέων, ως προς ζητήματα επιστημονικής κληρονομιάς. Ταυτόχρονα, μια σειρά οκτώ μορφωτικών εκδηλώσεων διοργανώθηκε στο πλαίσιο της έκθεσης, με θέματα που αφορούσαν τόσο την ιστορία των υπολογιστών όσο και τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές εφαρμογές τους. Διοργανώθηκε από την Αλέκα Λέκκα.

Η έκθεση *Ο μηχανισμός των Αντικυθήρων,* που είχε παρουσιαστεί κατά τη διάρκεια του 2010 στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, μεταφέρθηκε και παρουσιάστηκε, κατά τη διάρκεια του 2011, σε μια σειρά από χώρες της Ευρώπης:

- Βερολίνο, Ινστιτούτο Max Planck: 15 Οκτωβρίου 2011 - 30 Ιανουαρίου 2012
- Νάντη, Γαλλία, Φεβρουάριος 2011
- Βελιγράδι, Σερβία, Μάιος - Ιούνιος 2011
- Παβία, Ιταλία, Ιούνιος 2011
- Λιέγη, Βέλγιο (Embarcadère du Savoir), Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 2011
- Poellau, Αυστρία, Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 2011
- Παρίσι, Γαλλία (Musée des Arts et Métiers), από τον Οκτώβριο του 2011

Εκδόσεις

Almagest. International Journal for the History of Scientific Ideas

Στη διάρκεια του 2011 το εξαμηνιαίο διεθνές περιοδικό *Almagest. International Journal for the History of Scientific Ideas*, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Brepols, συνέχισε την έκδοσή του, με 2 τόμους (http://www.hpdst.gr/publications/almagest).

Στον τόμο 2.1 (Μάιος 2011) δημοσιεύτηκαν οι εξής εργασίες: E. Kolchinsky, "History of science in Russia in the 20th century Russia: St. Petersburg as a case

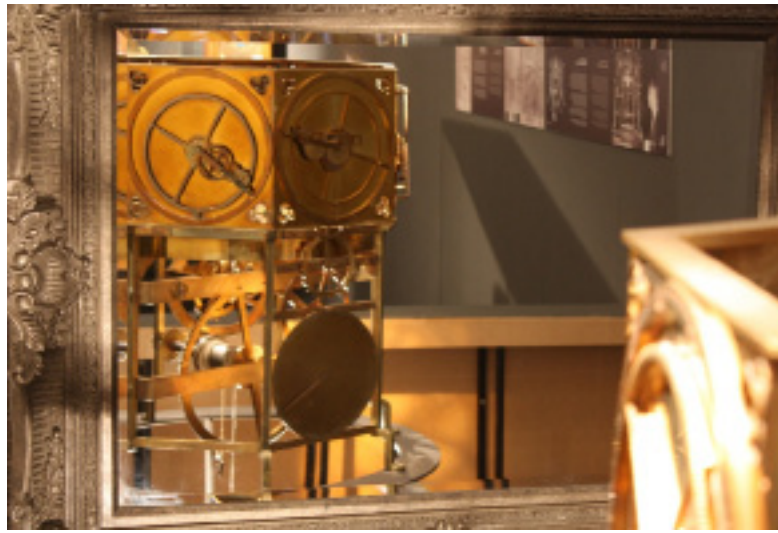

study" ♦ E. Knobloch, "The notion of mathematics – An historico-epistemological approach using Kaspar Schott's Encyclopedia of all mathematical sciences" ♦ G. Cornelis, "Against Chronological and Impersonal Accounts of the History of Science. Towards non-linear didactics" ♦ J.A. Roberts, "Louis Agassiz on Scientific Method, Polygenism, and Transmutation: A Reassessment" ♦ M. Vergara, "The Popularization of Science and the Idea of Territory in the Brazilian First Republic: the José Veríssimo Phase of the Revista Brasileira (1895-1900)".

Ο τόμος 2.2 (Νοέμβριος 2011) αποτελείται από τις εξής εργασίες: Piedad Yuste, "Ancient Geometry: Thinking about how to measure the circle" ♦ Vaios Argyrakis, "The clepsydra experiment, clepsydra's functioning and the related devices in Heron's *Pneumatics*" ♦ Vincent Jullien, "Le calcul logique de Roberval" ♦ Maria Terdimou, "Mathematics, Greek trade and technology during the period of the Ottoman rule: three mutually connected sectors" ♦ Kostas Tampakis, "The unrecognized mechanism: History of science education in the 19th century" ♦ Sevtap Kadioglu και Gaye Sahinbas Erginöz, "An emigrant scientist in Istanbul University: Richard Martin Edler von Mises (1883-1953)" ♦ Gianna Katsiampoura, "The Byzantine sciences in the first modern Greek history of science textbook: Michael Stephanides, *Introduction to the history of natural sciences*". Στο ίδιο τεύχος, ο Θύμιος Νικολαΐδης παρουσιάζει το βιβλίο της Χριστίνας Φίλη, *Εξουσία και μαθηματικά*, η Γιάννα Κατσιαμπούρα γράφει για το βιβλίο του Γιώργου Κουτζακιώτη, *Αναμένοντας το τέλος του κόσμου τον 17ο αιώνα: ο Εβραίος Μεσσίας και ο Μέγας Διερμηνέας*, ενώ ο Oscar Seynin για το βιβλίο του Ivar Ekeland, *The best of all possible worlds. Mathematics and destiny*.

Ο επόμενος τόμος (3.1) του *Almagest* θα κυκλοφορήσει τον Μάιο του 2012.

Κριτική Επιστήμη και Εκπαίδευση / Critical Science and Education

Το δίγλωσσο περιοδικό (ελληνικά / αγγλικά) *Κριτική Επιστήμη και εκπαίδευση / Critical Science and Education,* προϊόν εργασίας ενός δικτύου ερευνητών που συγκροτείται με επιδίωξη την αξιοποίηση των θεωρητικών κεκτημένων σε μια πορεία αλληλεπίδρασης με τις αναδυόμενες προσεγγίσεις τις οποίες συναντάμε σήμερα σε πολλά πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών ως Σπουδές στην Επιστήμη, Πολιτισμικές Σπουδές, Σπουδές Φύλου, Περιβαλλοντικές Σπουδές, αλλά και με τις νέες προσεγγίσεις στην Ιστορία των Επιστημών, κυκλοφόρησε το 11ο τεύχος τον Μάιο του 2011 http://www.hpdst.gr/el/publications/kritiki).

Τα περιεχόμενα αυτού του τεύχους καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών πεδίων: Δημήτρης Αθανασάκης, "Πολιτικές του πλήθους στον Σπινόζα και στον A. Negri" ♦ Χριστίνα Πάλλιου - Ερωφίλη Παπασταύρου, "Συλλογικές πρακτικές και δημόσιος χώρος. Η περίπτωση του Δεκέμβρη" ♦ Γιώργος Βλαχάκης, "Ο Κύκλος του Τριάντα. Συμβολή στη μελέτη της ελληνικής επιστημονικής κοινότητας τα χρόνια του Μεσοπολέμου" ♦ Νίκος Τζ. Σέργης, "Ο ρομαντισμός

και ο θετικισμός απέναντι στο "ψηφιακό" σύμπαν" ♦ Nathalia Jaramillo-Peter McLaren, "Rethinking Critical Pedagogy: Socialismo Nepantla, and the Specter of Che" ♦ Scott Gerard Prinster, "The Heresy Prosecution of Renaissance Scholars. Domenico Scandella, Giordano Bruno and Galileo Galilei" ♦ Maria Pournari, "Representation, intentionality, and the epistemological problem of the other mind" ♦ Κώστας Σκορδούλης, "Νέα περίοδος για την *Κριτική*".

Newsletter for the History of Science in Southeastern Europe

Το πρόγραμμα "Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Διδακτικής των Επιστημών και της Τεχνολογίας" έχει αναλάβει την έκδοση του *Newsletter for the History of Science in Southeastern Europe* σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή (http://www.hpdst.gr/publications/newsletter). Στη διάρκεια του 2011 εκδόθηκαν τα τεύχη 15 (http://www.hpdst.gr/system/files/newsletter-hsse-15.pdf) και 16 (http://www.hpdst.gr/system/files/newsletter-hsse-16.pdf)

Κατάλογοι εκθέσεων

Κλειδιά της γνώσης. Διδακτικά εγχειρίδια και βιβλία επιστημονικής εκλαΐκευσης, Κατάλογος έκθεσης, επιμ.: Γ. Βλαχάκης - Κ. Ταμπάκης, Αθήνα 2011.

Άβαξ, Πλευρές της ιστορίας των υπολογιστών στην Ελλάδα. Κατάλογος έκθεσης, επιμ.: Α. Λέκκα, Αθήνα 2011.

Mechanizam iz Antikitere, Κατάλογος έκθεσης, επιμ.: A. Petrovic, E. Nicolaidis, Βελιγράδι 2011.

Αυτοτελείς εκδόσεις ερευνητών

Efthymios Nicolaïdis, *Science and Eastern Orthodoxy*. *From the Greek Fathers to the age of globalization*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 2011 (βλ. εδώ, **"**Εκδόσεις ερευνητών του ΙΝΕ").

Gianna Katsiampoura, Annette Vogt (eds), *Gender Studies and Science: Problems, Tasks, Perspectives*, Nissos, Athens 2012.

Γιάννα Κατσιαμπούρα

Ερευνητικά προγράμματα "Θαλής"

Το ΙΝΕ συμμετείχε στην προκήρυξη της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Παιδείας για την υποβολή προτάσεων στο πρόγραμμα "Θαλής". Από τις προτάσεις τις οποίες υπέβαλε το ΙΝΕ ή και στις οποίες συμμετείχε, εγκρίθηκαν οι ακόλουθες:

Συγκρότηση ψηφιακού αρχείου Αλχημείας στο Βυζάντιο και στις ελληνόφωνες περιοχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας και εκπαιδευτική και πολιτιστική αξιοποίησή του.

Digital archive concerning alchemy in Byzantium and in Greek speaking communities of the Ottoman Empire and educational as well as cultural utilization of this archive – (DACALBO)

Το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών θα χρηματοδοτηθεί για να εκπονήσει ένα έργο στο πλαίσιο του προγράμματος "Θαλής", σχετικό με την ιστορία της ελληνικής αλχημείας. Στο έργο αυτό συνεργάζονται ερευνητές από όλα τα Ινστιτούτα ιστορίας του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Το έργο περιλαμβάνει τον εντοπισμό ελληνικών χειρογράφων και εντύπων συναφών προς την αλχημεία, για ένα χρονικό φάσμα που καλύπτει την περίοδο του Βυζαντίου και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αφενός μέσα από τη μελέτη των διαθέσιμων καταλόγων των βιβλιοθηκών του ελλαδικού και του ευρύτερου

βαλκανικού χώρου και αφετέρου μετά από επιτόπια επίσκεψη στις βιβλιοθήκες όπου φυλάσσονται τα κείμενα αυτά. Έτσι, θα προκύψει ένας κατάλογος που θα περιέχει κείμενα τα οποία δεν έχουν, μέχρι σήμερα, μελετηθεί στη συνάφειά τους προς την αλχημεία.

Στη συνέχεια, θα συλλεχθούν τα ήδη εκδομένα κείμενα και θα φωτογραφηθούν όσα εξ αυτών δεν διατίθενται ήδη σε ψηφιακή μορφή. Επίσης, θα φωτογραφηθούν και θα μεταγραφούν τα ανέκδοτα, συναφή προς την αλχημεία χειρόγραφα, που έχουν εντοπιστεί μέσω της έρευνας, ώστε να ετοιμαστεί ένα υπό μελέτη και αρχειοθέτηση σύνολο κειμένων.

Παράλληλα, θα συλλεχθεί η δευτερογενής βιβλιογραφία.

Για να συγκροτηθεί το σώμα των συναφών χειρογράφων και εντύπων σε ένα ιστορικό αρχείο, θα γίνει μελέτη των κειμένων και ταξινόμησή τους με βάση: α) τη σχέση τους προς την αρχαία και μεσαιωνική αλχημεία, β) τη χρονολόγηση και γ) τη θεματική τους, ενώ θα συνταχθούν και προσωπογραφικά λήμματα για τους συγγραφείς τους.

Μετά τη συγκρότηση του αρχείου, θα αναπτυχθούν:

α) παιδαγωγικές δραστηριότητες για τους διδάσκοντες των φυσικών επιστημών και των επιστημών της ζωής και

β) δραστηριότητες ευαισθητοποίησης των πολιτών για τη διάσωση των γραπτών μνημείων του παρελθόντος ως στοιχείων πολιτισμικής κληρονομιάς.

Θα γίνει, τέλος, σχεδιασμός και ανάπτυξη μιας βάσης δεδομένων του ιστορικού αρχείου, ενώ τα αποτελέσματα της έρευνας θα διαχυθούν μέσω δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά, μέσω της δημιουργίας μιας διαδικτυακής πύλης, της διοργάνωσης μιας ημερίδας και της συγγραφής μιας συνοπτικής ιστορίας της αλχημείας στο Βυζάντιο και στις ελληνόφωνες κοινότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Τα παραδοτέα του έργου είναι τα ακόλουθα:

- Δράση 1: Μελέτη βιβλιοθηκών και συγκρότηση του σώματος των κειμένων.
  Παραδοτέα: 1. Κατάλογος χειρογράφων συναφών προς την αλχημεία, μετά από τη μελέτη των διαθέσιμων καταλόγων των βιβλιοθηκών στον ελλαδικό και στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο· 2. Ψηφιακές εικόνες των συναφών ανέκδοτων χειρογράφων.
- Δράση 2: Συλλογή και ταξινόμηση της βιβλιογραφίας.
  Παραδοτέα: 1. Κατάλογος της βιβλιογραφίας, σε μια λειτουργική βάση δεδομένων.
- Δράση 3: Μελέτη του σώματος των χειρογράφων.
  Παραδοτέα: 1. Μεταγεγραμμένα κείμενα, συνοδευόμενα από την παλαιογραφική περιγραφή τους, σε ψηφιακή μορφή· 2. Τόμος όπου θα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας των κειμένων· 3. Σχολιασμένο ιστορικό αρχείο ελληνικής αλχημείας· 4. Βιογραφικά λήμματα των συγγραφέων ελληνικών αλχημικών κειμένων.
- Δράση 4: Ανάπτυξη βάσης δεδομένων.
  Παραδοτέα: 1. Δύο πλήρως διαμορφωμένοι εξυπηρετητές σε σύστημα

LAMP, εγκατεστημένοι στο πληροφοριακό σύστημα του ΕΙΕ· 2. Πλατφόρμα Β.Δ. Dspace διαμορφωμένης και προσαρμοσμένης στις ιδιαίτερες απαιτήσεις του έργου.· 3. Προδιαγραφές και περιγραφές μεταδεδομένων που θα αφορούν στο υλικό υπό καταχώριση· 4. Ολοκληρωμένη Βάση Δεδομένων με καταχωρισμένα τα προβλεπόμενα δεδομένα και μεταδεδομένα.

- Δράση 5: Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.
  Παραδοτέα: 1. Σώμα μαθησιακών αντικειμένων (δραστηριοτήτων και εκπαιδευτικού υλικού) σε ψηφιακή μορφή, υλοποιημένο σε τεχνολογίες τέτοιες ώστε να είναι αφενός ενσωματώσιμες στο θεματικό portal και αφετέρου διαχειρίσιμες από το επιλεγμένο σύστημα διαχείρισης περιεχομένου (CMS)· 2. Αντίστοιχο σώμα στο θεματικό άξονα της ευαισθητοποίησης σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Δράση 6: Διάχυση.
  Παραδοτέα: 1. Ενημερωτικός θεματικός ιστότοπος· 2. Επίτομη ιστορία της αλχημείας στο Βυζάντιο, κατάλληλη για multi-media και hyper-media αξιοποίηση· 3. Εκθέσεις και κατάλογοι εκθέσεων.

Φορείς που συνεργάζονται με το ΙΝΕ/ΕΙΕ: Τμήμα Χημείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΕΚΠΑ. Στον εντοπισμό και στη μεταγραφή των χειρογράφων θα συμβάλει ομάδα υπό την εποπτεία του Αγαμέμνονα Τσελίκα (ΜΙΕΤ).

Στο έργο συμμετέχουν από το εξωτερικό οι ακόλουθοι ειδικοί ερευνητές σε θέματα ιστορίας της αλχημείας: Robert Halleux, Alain Touwaide, Jenifer Rampling, Rémy Frankowiack.

Ευθύμιος Νικολαΐδης

Η Μαύρη Θάλασσα και τα λιμάνια της, 18ος–20ός αιώνας. Ανάπτυξη, σύγκλιση και δεσμοί με τη διεθνή οικονομία.

Το ΙΝΕ είναι ένας από τους βασικούς συντελεστές της επιτυχίας της πρότασης για τη Μαύρη Θάλασσα και τα λιμάνια της. Το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα διαμορφώθηκε και υποβλήθηκε προς έγκριση από το τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, με υπεύθυνη την καθηγήτρια Τζελίνα Χαρλαύτη, και σε συνεργασία με την κύρια ερευνήτρια του ΙΝΕ Ευρυδίκη Σιφναίου.

Οι κυριότεροι λόγοι επιτυχίας του προγράμματος είναι οι εξής: α) το πρόγραμμα στηρίχτηκε σε ένα προϋπάρχον δίκτυο διεθνών συνεργασιών με τους επιστήμονες των χωρών της Μαύρης Θάλασσας, ένα δίκτυο το οποίο και ενδυνάμωσε σε σημαντικό βαθμό· β) αποτελεί μια καινοτόμο πρόταση ερευνητικής συνεργασίας με στόχο την όσο το δυνατόν πιο συγκροτημένη και ολοκληρωμένη έρευνα και μελέτη της οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας των ακτών

και της ενδοχώρας της περιοχής της Μαύρης Θάλασσας, μία περιοχή που έως σήμερα εξετάζεται κατακερματισμένα και σε εθνικό, μόνο, επίπεδο, χωρίς να συνδέεται με τη διεθνή οικονομία.

Η εγκριθείσα ερευνητική πρόταση περιλαμβάνει πανεπιστήμια, εκπαιδευτικά ιδρύματα και ινστιτούτα από όλες τις χώρες της Μαύρης Θάλασσας (Τουρκία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουκρανία, Ρωσία και Γεωργία), συμβάλλοντας, με αυτόν τον τρόπο, στην επιστημονική συνεργασία της περιοχής, σε αντίθεση με τον ως τώρα κυρίαρχο γλωσσικό και εθνικό κατακερματισμό. Το πρόγραμμα συνιστά μία συνεργασία ελληνικών πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων, η οποία εξασφαλίζει και καλύπτει ένα ευρύ θεματικό ενδιαφέρον από την ιστορία των θαλάσσιων μεταφορών, έως τις επιστήμες της θάλασσας, τα διεθνή δίκτυα του εμπορίου και της ναυσιπλοΐας, τις ελληνικές κοινότητες σε μια συγκριτική οπτική με άλλες εθνο-πολιτισμικές ομάδες, την ιστορία της αρχιτεκτονικής, την ιστορία των ελληνικών εκκλησιών, καθώς και την ιστορία των πόλεων-λιμανιών. Στο πρόγραμμα συνεργάζονται Έλληνες πανεπιστημιακοί και ερευνητές με ερευνητές και καθηγητές των υπό μελέτη χωρών.

Πιο συγκεκριμένα το ερευνητικό πρόγραμμα συγκροτείται από έντεκα ελληνικά πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα (Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών) και από είκοσι πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα και αρχεία της Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ουκρανίας, Ρωσίας, Γεωργίας και Τουρκίας: Bogazici University (Πανεπιστήμιο Βοσπόρου, Τουρκία), Εθνικό Πανεπιστήμιο "Kyiv - Mohyla Academy" (Ουκρανία), Εθνικό Πανεπιστήμιο Οδησσού (Ουκρανία), Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαριούπολης (Ουκρανία), T. Shevchenko Εθνικό Πανεπιστήμιο Κιέβου (Ουκρανία), Κρατικό Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο Μπερντιάνσκ (Ουκρανία), Εθνική Ακαδημία Επιστημών Ουκρανίας, Κρατικό Πανεπιστήμιο Πολιτισμού Krasnodar (Ρωσία), Κρατικό Περιφερειακό Πανεπιστήμιο Μόσχας (Ρωσία), Πανεπιστήμιο Galaţi (Ρουμανία), Ilia Chavchavadze Κρατικό Πανεπιστήμιο (Γεωργία), Βουλγαρική Ακαδημία Επιστημών, Ρωσική Ακαδημία Επιστημών, Κρατικά Αρχεία Οδησσού, General Department of Archives at the Council of Ministers (GDA) of the Republic of Bulgaria, Historical and Cultural Museum of Kerch, καθώς και με τα Αμερικανικά Πανεπιστήμια, Southern Connencticut State University, Rider University, University of Minnesota.

Σε κάθε περίπτωση η εγκριθείσα ερευνητική πρόταση τόσο στη σύλληψη όσο και στη στόχευσή της είναι καινοτομική για τα ελληνικά και ευρωπαϊκά δεδομένα. Αξίζει να τονιστεί, πως για τα ελληνικά δεδομένα, ίσως είναι από τις ελάχιστες φορές που τέσσερα περιφερειακά πανεπιστήμια (Ιονίου, Κρήτης, Θεσσαλίας και Αιγαίου) και δύο ερευνητικά κέντρα (Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών και Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών) ενώνουν τις δυνάμεις τους για ένα τέτοιο εγχείρημα, το οποίο προωθεί την εξωστρέφεια της ελληνικής επιστημονικής έρευνας σε ένα χώρο που ακόμα είναι δύσκολα προσπελάσιμος. Εκτός των αναφερθέντων

πανεπιστημίων, η ομάδα των Ελλήνων καθηγητών/ερευνητών, διδακτόρων, μεταπτυχιακών φοιτητών/υποψηφίων διδακτόρων και πτυχιούχων προέρχονται από 11 πανεπιστήμια της χώρας. Από την άλλη μεριά, και σε ό,τι αφορά τις έξι χώρες της Μαύρης Θάλασσας (Τουρκία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουκρανία, Ρωσία και Γεωργία), οι οποίες λαμβάνουν μέρος στο πρόγραμμα, είναι η πρώτη φορά που δημιουργείται ένα παρόμοιο δίκτυο επιστημονικής συνεργασίας για την ιστορία σε σχέση με την Ελλάδα. Στο πρόγραμμα λαμβάνουν μέρος μέλη 22 πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και αρχείων των έξι προαναφερθεισών χωρών.

Το εγκριθέν ερευνητικό πρόγραμμα συγκροτείται από έξι ερευνητικές ομάδες, που λειτουργούν συμπληρωματικά. Αξίζει να σημειωθεί, πως κάθε μία από τις έξι ερευνητικές ομάδες αποτελείται από καθηγητές, ερευνητές, υποψήφιους διδάκτορες και μεταπτυχιακούς φοιτητές, οι οποίοι συνεργάζονται ισότιμα με τα μέλη των ομάδων των έξι χωρών που βρέχονται από τη Μαύρη Θάλασσα. Επίσης, έχει δοθεί μεγάλη σημασία στην ισότιμη συμμετοχή ελλήνων καθηγητών/ερευνητών και φοιτητών, καθώς και καθηγητών/ερευνητών και φοιτητών των παρευξείνιων χωρών. Πιο συγκεκριμένα η συμμετοχή των Ελλήνων στο πρόγραμμα είναι 53% και των ξένων 47%. Επίσης, το ποσοστό συμμετοχής στο πρόγραμμα των υποψηφίων διδακτόρων, μεταπτυχιακών φοιτητών και πτυχιούχων ανέρχεται στο 51%. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί, πως από το σύνολο των σχεδόν 90 ατόμων, που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, το 49% αφορά σε καθηγητές/ερευνητές, το 21% αφορά σε υποψήφιους διδάκτορες, το 15% σε μεταπτυχιακούς φοιτητές, το 9% σε κατόχους διδακτορικού τίτλου και το 6% σε πτυχιούχους.

Η ομάδα των κύριων συνεργαζόμενων ερευνητών αποτελείται από τους: α) Τζελίνα Χαρλαύτη (Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Ιστορίας), β) Ευρυδίκη Σιφναίου (ΙΝΕ/ΕΙΕ), γ) Χρήστο Χατζηιωσήφ (Ι.Μ.Σ.), δ) Σωκράτη Πετμεζά (Πανεπιστήμιο Κρήτης – Τμήμα Ιστορίας), ε) Γιώργο Κωστελένο (ΚΕΠΕ), στ) Βασίλη Κολώνα (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Τμήμα Αρχιτεκτόνων-Μηχανικών), ζ) Γιάννη Θεοτοκά (Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών), η) Μαρία Λεκάκου (Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών), θ) Βασίλη Τσελέντη (Πανεπιστήμιο Πειραιώς - Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών), ι) Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου (ΙΝΕ/ΕΙΕ), ια) Ανδρέα Λυμπεράτο (Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών/Ι.Τ.Ε.), ιβ) Νίκο Χρυσίδη (Southern Connecticut State University - Τμήμα Ιστορίας), ιγ) Άννα Μαχαιρά (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων - Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας), ιδ) Μαρία Δαμηλάκου (Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Ιστορίας), ιε) Σοφία Λαΐου (Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Ιστορίας), ιστ) Ιρίνα Πονομαριόβα (Πανεπιστήμιο Μαριούπολης – Τμήμα Ιστορίας), ιζ) Βαγγέλη Κεχριώτη (Πανεπιστήμιο Bogazici – Τμήμα Ιστορίας), ιη) Αλέκα Γερολύμπου (ΑΠΘ, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων – Μηχανικών), ιθ) Θάνο Πάλλη (Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών) και κ) Αντρέα Γιαννουλόπουλο. Οι έξι συνεργαζόμενες ομάδες είναι: το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (επικεφαλής Τζ. Χαρλαύτη), το ΙΝΕ (επικεφαλής Ε. Σιφναίου), το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών (επικεφαλής Α. Λυμπεράτος), το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (επικεφαλής Β. Κολόνας), το Πανεπιστήμιο Κρήτης (επικεφαλής Σ. Πετμεζάς), και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (επικεφαλής Θ. Πάλλης). Οργανωτικός υπεύθυνος είναι ο εξωτερικός συνεργάτης του ΙΝΕ/ΕΙΕ, Π. Καπετανάκης (δρ. Ιστορίας, μέλος της ερευνητικής ομάδας του Ιονίου Πανεπιστημίου), ενώ οργανωτικά και ερευνητικά καθήκοντα έχουν αναλάβει και τα εξής πρόσωπα: Α. Δελής (δρ. Ιστορίας, μέλος της ερευνητικής ομάδας του Ιονίου Πανεπιστημίου), Α. Παπαδοπούλου (δρ. Ιστορίας, μέλος της ερευνητικής ομάδας του Ιονίου Πανεπιστημίου), Κ. Γαλάνη (δρ. Ιστορίας) και η Α. Συντορένκο (υποψ. δρ. Ιστορίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο).

Η κεντρική ιδέα στην οποία βασίστηκε ο σχεδιασμός του ερευνητικού προγράμματος όσο και το σύνολο σχεδόν του έργου είναι να συμβάλει στην έρευνα και τον διεπιστημονικό-διακρατικό διάλογο και να δημιουργήσει την υποδομή για τη συγκρότηση ενός διαρκούς και ευέλικτου δικτύου επιστημονικής διάδρασης που θα ενισχυθεί με ανταλλαγές μεταπτυχιακών φοιτητών, συναντήσεις και περιφερειακά συνέδρια. Η μεγάλη πρωτοτυπία του εγκριθέντος προγράμματος είναι ότι ενώνει τις δυνάμεις των τμημάτων των ανθρωπιστικών, κοινωνικών και τεχνολογικών σπουδών των περιφερειακών πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων της χώρας με στόχο την ανάπτυξη μιας εξωστρεφούς επιστημονικής πολιτικής με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα, με τις οποίες η Ελλάδα διαθέτει ένα αδιαμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω των ιστορικών της σχέσεων με την περιοχή από την αρχαιότητα έως τους νεώτερους χρόνους.

Ο σχεδιασμός του προγράμματος έχει διαμορφωθεί κατά τέτοιον τρόπο, έτσι ώστε η Κεντρική Ερευνητική Ομάδα του Προγράμματος, με τους προαναφερθέντες επικεφαλής των ερευνητικών ομάδων και τους συμμετεχόντες

κύριους ερευνητές, να αποτελεί τον κόμβο διαμεσολάβησης και τον καταλύτη επικοινωνίας ενός δικτύου επιστημόνων επτά χωρών σε ένα χώρο εξαιρετικά δύσκολο στην προσέγγισή του. Το πρόγραμμα αυτό προσφέρει το υπόστρωμα για τη δημιουργία επιστημονικού δικτύου συνεργασίας γύρω από κοινά ενδιαφέροντα θέτοντας ως προϋποθέσεις την απρόσκοπτη ροή της πληροφόρησης και τη διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Δίνει τη δυνατότητα τακτικών συναντήσεων των επιστημόνων και εκπαιδευόμενων φοιτητών της Ελλάδας και των χωρών της Μαύρης Θάλασσας, της επικοινωνίας μεταξύ τους μέσω της ύπαρξης μεταφραστών σε όλες τις γλώσσες. Απώτερος σκοπός του προγράμματος είναι η μετατροπή των Τμημάτων Ιστορίας της Ελλάδας σε κέντρα παραγωγής διεπιστημονικής γνώσης σε συνεργασία με τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα με τις γείτονες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Το πρόγραμμα, πέρα από τη μετατροπή των Τμημάτων Ιστορίας της Ελλάδας σε κέντρα παραγωγής διεπιστημονικής γνώσης, αποσκοπεί και στη δημιουργία μιας κοινής και ανοιχτής βάσης δεδομένων για την οικονομική και κοινωνική ιστορία των πόλεων-λιμανιών της Μαύρης Θάλασσας και πιο συγκεκριμένα θα λειτουργεί με βάση α) την πόλη-λιμάνι, β) την ευρύτερη θαλάσσια περιοχή, και γ) τις διασυνδέσεις αυτών των πόλεων με πόλεις λιμάνια της Μεσογείου και του Ατλαντικού. Από αυτή τη βάση δεδομένων θα δημιουργηθούν και οι συνολικές στατιστικές όλης της περιοχής της Μαύρης Θάλασσας. Τέλος, στην τελική φάση του προγράμματος, όλες οι ομάδες εργασίας μαζί με τους συνεργαζόμενους φορείς στο εξωτερικό θα συγγράψουν: α) έξι πολυσυλλεκτικούς τόμους, οι οποίοι θα συνταχθούν και θα μεταφραστούν σε δύο γλώσσες, ελληνικά και στη γλώσσα της περιοχής/αγγλικά, β) θα γραφτούν δύο μονογραφίες, η μία για την πόλη της Οδησσού και η άλλη για τα θαλάσσια και χερσαία μεταφορικά συστήματα των πόλεων-λιμανιών της Μαύρης Θάλασσας, γ) θα ολοκληρωθούν δύο διδακτορικές διατριβές, και δ) θα δημιουργηθούν θεματικοί χάρτες και θα γίνει διαδικτυακή διάχυση των αποτελεσμάτων του έργου. Η συγκεκριμένη ενέργεια αφορά στην ψηφιοποίηση χαρτογραφικών προϊόντων που προέρχονται από

ιστορικούς ή νεότερους χάρτες, οι οποίοι θα συλλεχθούν για τους σκοπούς του ερευνητικού προγράμματος. Από την ψηφιοποίηση των χαρτών θα προκύψουν διαφορετικά χαρτογραφικά επίπεδα (θεματικοί χάρτες), οι οποίοι θα σχετίζονται τόσο με την γεωμορφολογία του εδάφους (ακτογραμμές, ψηφιακό μοντέλο εδάφους και βυθού, ποτάμια, λίμνες, κ.ά.) όσο και με άλλα γεωπολιτικά και ιστορικά στοιχεία (ονόματα πόλεων, πληθυσμιακά στοιχεία, εμπορικές ανταλλαγές, δίκτυα επικοινωνιών και μετανάστευσης, κ.ά.).

Αξίζει, τέλος, να αναφερθεί, πως το εγκριθέν πρόγραμμα δεν παρέχει προνομιακές αμοιβές στους Έλληνες καθηγητές και ερευνητές. Αντιθέτως, αυτές είναι οι ελάχιστες δυνατές για ένα πρόγραμμα τεσσάρων ετών. Η προθυμία συμμετοχής και ο ενθουσιασμός των ερευνητών έγκεινται ουσιαστικά στη δημιουργία δικτύων επικοινωνίας με τα πανεπιστήμια των παρευξεινίων χωρών και στο συλλογικό και οργανωμένο επιστημονικό άνοιγμα σε έναν χώρο σχεδόν απροσπέλαστο στον μεμονωμένο ερευνητή. Από όλη τη σχεδίαση του προγράμματος, στόχος είναι η πριμοδότηση κυρίως των νέων ερευνητών και φοιτητών. Επίσης, το σύνολο των 325.000 € των αμοιβών μοιράζεται σε 91 άτομα, δηλαδή κατά μέσο όρο αμοιβής για τέσσερα χρόνια 3.571 το άτομο. Το ποσό της αμοιβής δεν καθορίζεται με βάση την ιεραρχία, άλλωστε η αμοιβή όλων των καθηγητών και ερευνητών είναι σχεδόν συμβολική και ουδόλως αντανακλά τον χρόνο και τον κόπο που πρόκειται να καταβληθεί για την ολοκλήρωση του προγράμματος. Τέλος, το υπόλοιπο εγκριθέν ποσό των 175.000 € (συνολικός προϋπολογισμός έργου: 500.000 €) θα διατεθεί για μετακινήσεις των μελών των ερευνητικών ομάδων στις υπό εξέταση πόλεις-λιμάνια για την αναζήτηση αρχειακού υλικού, που θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία δικτύων επικοινωνίας κα τη διάχυση της πληροφορίας μεταξύ ελληνικών και παρευξεινίων πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων.

Παναγιώτης Καπετανάκης

Ενίσχυση μεταδιδακτόρων ερευνητών
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση"

Τον Οκτώβριο του 2010 το Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων / Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας κάλεσε τους ενδιαφερόμενους Έλληνες ερευνητές, να υποβάλουν προτάσεις, στο πλαίσιο της Δράσης "Ενίσχυση Μεταδιδακτόρων Ερευνητών/τριών". Η Δράση "Ενίσχυση Μεταδιδακτόρων Ερευνητών/τριών" εντάσσεται στο πλαίσιο του 4ου Στρατηγικού Στόχου του Επιχειρησιακού Προγράμματος (Ε.Π.) "Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση" (ΕΠΕΔΒΜ) με τίτλο "Ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου για την προαγωγή της έρευνας και της καινοτομίας", ο οποίος αποτελεί το κύριο εργαλείο του ΕΠΕΔΒΜ για τη στήριξη του εγχώριου ερευνητικού δυναμικού, αλλά και την ενίσχυση της εξωστρέφειας και την προσέλκυση ερευνητών/τριών από το εξωτερικό, μέσω της υλοποίησης προγραμμάτων βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας.

Κύριος σκοπός του ανωτέρω προγράμματος είναι η ενίσχυση μεταδιδακτόρων ερευνητών/τριών (ΜΕ) για την προαγωγή της έρευνας και την απόκτηση νέων ερευνητικών δεξιοτήτων. Η βελτίωση των ερευνητικών δεξιοτήτων και η διεύρυνση των οριζόντων των ΜΕ θα συμβάλλει συνακόλουθα στην επιστημονική πρόοδο αλλά και στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Παράλληλα ενισχύεται η δημιουργία δεσμών συνεργασίας με ερευνητές και φορείς της αλλοδαπής και βελτιώνονται οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή Ελλήνων ερευνητών σε διεθνή ερευνητικά δίκτυα και προγράμματα με μεγάλη προστιθέμενη αξία για τη χώρα.

Στο πλαίσιο αυτής της πρόσκλησης και σε συνεργασία με το πρόγραμμα του ΙΝΕ/ΕΙΕ "Ιστορία των Επιχειρήσεων και Βιομηχανική Αρχαιολογία 17ος – 20ός αι." του Τομέα Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας (συντονίστρια τομέα και υπεύθυνη προγράμματος: Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου, διευθύντρια ερευνών ΙΝΕ) κατατέθηκαν και, εν τέλει, εγκρίθηκαν από το Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων / Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και οι ακόλουθες δύο προτάσεις:

α) από τον ερευνητή Παναγιώτη Καπετανάκη (εξωτερικός συνεργάτης στο πρόγραμμα του ΙΝΕ/ΕΙΕ "Ιστορία των Επιχειρήσεων και Βιομηχανική Αρχαιολογία 17ος – 20ός αι.") και σε συνεργασία, υπό την ιδιότητα της επιστημονικής υπευθύνου, με την Ευρυδίκη Σιφναίου (κύρια ερευνήτρια ΙΝΕ) κατατέθηκε και εγκρίθηκε η ακόλουθη πρόταση: *British and their Ionian Subjects in the PortCities and Grain Markets of the Black Sea and the Danube: penetration, settlement, integration (late 18th – mid-19th centuries)*. Το ανωτέρω εγκριθέν ερευνητικό έργο έχει διάρκεια 36 μηνών και περιλαμβάνει συνεργασία του ερευνητή εκτός από το ΕΙΕ και με το Πανεπιστήμιο του Γκρίνουιτς στο Ηνωμένο Βασίλειο (University of Greenwich -http://www2.gre.ac.uk/).

β) από τον ερευνητή Απόστολο Δελή και σε συνεργασία, υπό την ιδιότητα της επιστημονικής υπευθύνου, με τη Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου κατατέθηκε και εγκρίθηκε η ακόλουθη πρόταση: *The Chian business group: from local to world perspectives (18th – 20th centuries)*. Το ανωτέρω εγκριθέν ερευνητικό έργο έχει διάρκεια 36 μηνών και περιλαμβάνει συνεργασία του ερευνητή εκτός από το ΕΙΕ και με το Πανεπιστήμιο του Έξετερ στο Ηνωμένο Βασίλειο (University of Exeter - http://www.exeter.ac.uk/).

■

Ερευνητικό πρόγραμμα

Νεοελληνική γραμματολογία και Ιστορία των ιδεών, 18ος-20ός αι.

Επιστημονική υπεύθυνη: Ουρανία Πολυκανδριώτη.

Ερευνητές: Σοφία Ματθαίου, δόκιμη ερευνήτρια ΙΝΕ/ΕΙΕ, Γιώργος Τόλιας, διευθυντής ερευνών ΙΝΕ/ΕΙΕ, Άννα Ταμπάκη, καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών, φιλοξενούμενη ερευνήτρια ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αλεξάνδρα Σφοίνη, εξωτερική συνεργάτις.

Το πρόγραμμα "Νεοελληνική γραμματολογία και Ιστορία των ιδεών, 18ος-20ός αιώνας" του ΙΝΕ κατ'ουσίαν λειτουργεί από το 2006 (με τον τίτλο "Γραμματολογία 15ος-20ός αι.") και αποτελεί την εξέλιξη του ακόμη παλαιότερου "Σεμιναρίου Συγκριτικής γραμματολογίας και Ιστορίας των ιδεών". Κατά το 2011 οι στόχοι του προγράμματος, όπως άλλωστε και ο τίτλος του, αναμορφώθηκαν και συγκεκριμενοποιήθηκαν, έτσι ώστε το πρόγραμμα να επικεντρωθεί με μεγαλύτερη σαφήνεια στην προσέγγιση κειμένων της νεοελληνικής γραμματείας παντρεύοντας τη ματιά του φιλολόγου με εκείνη του ιστορικού στο πλαίσιο της Ιστορίας των ιδεών. Για τον λόγο αυτό εντάχθηκαν στο πρόγραμμα και δραστηριότητες μελών του ΙΝΕ οι οποίες θεωρήθηκαν συναφείς με το ερευνητικό του αντικείμενο και θα μπορούσαν να λειτουργήσουν εποικοδομητικά και συμπληρωματικά σε μία εξειδικευμένη μεν αλλά και διεπιστημονική προσέγγιση.

Η εξέλιξη αυτή στο επιστημονικό αντικείμενο του προγράμματος γίνεται αντιληπτή από τις επιμέρους δημοσιεύσεις καθώς και από τις δραστηριότητες των μελών του κατά τα έτη 2010 και 2011, έτος της αναδιάρθρωσής του. Για όλους τους παραπάνω λόγους, το κείμενο αυτό έχει χαρακτήρα αφενός απολογιστικό για τη διετία 2010-2011 και αφετέρου προγραμματικό. Είναι σαφές ότι οι στόχοι μας θα αποκρυσταλλωθούν μέσα από την ερευνητική διαδικασία, από τις δημοσιεύσεις και τις συνεργασίες μας καθώς και από τους σχεδιασμούς μας για το μέλλον, που ευελπιστούμε ότι θα υλοποιηθούν.

Οι επιστημονικοί στόχοι του προγράμματος αφορούν τη μελέτη της ιστορίας της νεοελληνικής γραμματείας από τον 18ο έως τον 20ό αιώνα καθώς και τις πολιτισμικές μεταφορές που καθορίζουν τη διαμόρφωσή της. Το σκεπτικό του προγράμματος στηρίζεται στη φιλολογική ανάλυση χωρίς να περιορίζεται σε αυτήν στοχεύοντας στην ιστορία των ιδεών για την πληρέστερη κατανόηση φαινομένων παιδείας και πολιτισμού. Έτσι το πρόγραμμα ασχολείται με τη μελέτη των κειμένων της νεοελληνικής γραμματείας, αφενός θέλοντας να συμβάλει στην ιστορία της διαμόρφωσής της και αφετέρου εστιάζοντας στις ιδεολογικές και πολιτισμικές τάσεις που εκφράζει. Στο πλαίσιο αυτό τα επιμέρους ερευνητικά έργα εστιάζουν ειδικότερα στη διαμόρφωση και την εξέλιξη των γραμματολογικών ειδών σε συνάφεια με άλλες ευρωπαϊκές γραμματείες και σε απαραίτητη συνάρτηση με τα ιστορικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα της κάθε εποχής, στη μελέτη των μεταφράσεων ως όχημα πολιτισμικής μεταφοράς και διάχυσης ιδεών, στη μελέτη της λόγιας παιδείας με έμφαση στη διερεύνηση των μηχανισμών ενσωμάτωσης της δυτικής παιδείας και της αρχαίας κληρονομιάς.

Τα ερευνητικά έργα που εκπονούνται σήμερα στο πλαίσιο του προγράμματος είναι τα ακόλουθα:
♦ Είδη της νεοελληνικής γραμματείας, 18ος-20ός αι. (Ουρανία Πολυκανδριώτη). ♦ Οι λόγιοι του 19ου αιώνα (Σοφία Ματθαίου). ♦ Ουμανιστικές παραδόσεις: ελληνικές σπουδές, φιλολογία, αρχαιολογία (Γιώργος Τόλιας, Σοφία Ματθαίου). ♦ Νεοελληνικές μεταφράσεις (Άννα Ταμπάκη).

Στο πρόγραμμα επίσης φιλοξενείται το ερευνητικό έργο "Ιστορία των εννοιών του νεοελληνικού Διαφωτισμού και της Επανάστασης", το οποίο επιμελείται η εξωτερική συνεργάτις Αλεξάνδρα Σφοίνη.

Πληροφορίες για την αρχική μορφή του προγράμματος: *Ενημερωτικό Δελτίο ΙΝΕ/ΕΙΕ,* τχ. 31, 2006, σ. 26 και τχ. 33, 2008, σ. 41-42. Για μια πληρέστερη παρουσίαση του προγράμματος και των δραστηριοτήτων του βλ. την ιστοσελίδα: http://www.eie.gr/nhrf/institutes/inr/structure/section_a1-gr.html.

Για τη συμμετοχή των μελών του προγράμματος σε επιστημονικά γεγονότα κατά το 2011, βλ. εδώ, "Δημοσιεύσεις και Ανακοινώσεις ερευνητών του ΙΝΕ".

Αναφορικά συνεπώς με τη διετία 2010-2011, στις εκδοτικές δραστηριότητες του προγράμματος εντάσσονται δύο μονογραφίες που καλύπτουν συμπληρωματικά όλο το φάσμα του 19ου αιώνα: *Στεφάνου Α. Κουμανούδη ανέκδοτα κείμενα 1837-1845*. *Ημερολόγιον 1837-1845*. *Πραγματεία κατά του Φαλλμεράϋερ ατελής*, επιμέλεια: Σοφία Ματθαίου - Παντελής Καρέλλος, ΙΝΕ/ΕΙΕ-117, σειρά: "Πηγές της νεοελληνικής Γραμματείας και Ιστορίας", Αθήνα 2010, 322 σελ. και Ουρανία Πολυκανδριώτη, *Η διάπλαση των Ελλήνων. Αριστοτέλης Π. Κουρτίδης (1858-1928)*, ΙΝΕ/ΕΙΕ-123, σειρά: "Βιβλιοθήκη Ιστορίας των Ιδεών"-9, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας/Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς-48, Αθήνα 2011, 430 σελ. Στις εκδοτικές δραστηριότητες εντάσσεται επίσης η ηλεκτρονική ανάρτηση (στην ιστοσελίδα http://uoa.academia.edu) παλαιότερης μελέτης της Άννας Ταμπάκη, με τίτλο *Ιστορία και θεωρία της μετάφρασης, 18ος αιώνας – Ο Διαφωτισμός*, Αθήνα 1995, 121 σελ. (με εκτεταμένη περίληψη στα γαλλικά). Ας σημειωθεί ότι η Άννα Ταμπάκη συντόνισε επίσης την έκδοση Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Οι ελληνικές κοινότητες στη Ρουμανία τον 19ο αιώνα*. Μετάφραση Νικόλαος Διαμαντόπουλος. Βιβλιογραφικό επίμετρο: Σοφία Ματθαίου, ΙΝΕ/ΕΙΕ-116, σειρά: "Βιβλιοθήκη Ιστορίας των Ιδεών"-8, Αθήνα 2010, 225 σελ. + 3 χ.α. Τέλος, ας σημειωθεί επίσης ότι η Σοφία Ματθαίου, σε συνεργασία με την αρχαιολόγο Αθηνά Χατζηδημητρίου, επιμελήθηκαν τον τόμο *"Ξενιτεμένες" ελληνικές αρχαιότητες. Αφετηρίες και διαδρομές,* ο οποίος περιλαμβάνει τις ανακοινώσεις του Σεμιναρίου που οργανώθηκε με αυτό το αντικείμενο το 2006 από το ΙΝΕ στην Ερμούπολη της Σύρου.

Τα μέλη του προγράμματος, στο πλαίσιο της ερευνητικής τους δραστηριότητας, εκτός από την προσωπική τους επιστημονική και συγγραφική εργασία επιδιώκουν και πραγματοποιούν συνεργασίες με συναδέλφους στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, με ελληνικά ερευνητικά έργα και ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα, με επιστημονικές εταιρείες. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα συμμετείχε στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα *Les mémoires en Méditerranée entre histoire et politique* που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου Αριστείας για την Ευρω-Μεσόγειο,

Ramsès-2 (2005-2008) με συντονιστικό φορέα την Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme στο Aix-en-Provence της Γαλλίας. Από τις εργασίες του προγράμματος προέκυψε ένας συλλογικός τόμος με τίτλο: *Les échelles de la mémoire en Méditerranée (XIXe-XXIe siècle)*, Actes Sud, série: "Études Méditerranéennes" / Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, Aix-en-Provence, 2010, 420 σελ.. Την επιστημονική ευθύνη είχε η Maryline Crivello και τον συντονισμό της έκδοσης ανέλαβαν οι: Karine-Larissa Basset, Dimitri Nicolaïdis και η Ουρανία Πολυκανδριώτη, η οποία είχε αναλάβει την ενότητα: "Récits. Les usages politiques de la mémoire" [Αφηγήσεις. Οι πολιτικές χρήσεις της μνήμης]. Επίσης, το πρόγραμμα συνεργάζεται συστηματικά με την Ελληνική Εταιρεία Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας (στην οποία η Ουρανία Πολυκανδριώτη είναι πρόεδρος του Δ.Σ.) σε μια σειρά επιστημονικών εκδηλώσεων που διοργανώνονται από κοινού. Έτσι, το πρόγραμμα συνδιοργάνωσε με την ΕΕΓΣΓ την ημερίδα *Η λογοτεχνία και οι τέχνες της εικόνας* (ΕΙΕ, 8 Οκτωβρίου 2010) και το Συνέδριο *Η ποιητική του τοπίου* (ΕΙΕ, 19-22 Ιανουαρίου 2012. Βλ. εδώ, "Εκδηλώσεις και Δραστηριότητες του ΙΝΕ"). Στο πλαίσιο των συνεργασιών με άλλους φορείς το πρόγραμμα συνεργάστηκε επίσης με το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, και το Estudio de literaturas transnacionales europeas του Universidad Autonoma της Μαδρίτης στη διοργάνωση του συνεδρίου *L'espace Méditerranéen: écriture de l'exil, migrances et discours post-colonial / The Mediterranean: writing exile, immigrations and postcolonial discourse* (ΕΙΕ, 5-6 Νοεμβρίου 2010).

Στο πλαίσιο των συνεργασιών, το πρόγραμμα έχει αναλάβει τον συντονισμό της συγκέντρωσης των λημμάτων για την ελληνική συμβολή στην *Encyclopedia of Romantic Nationalism in Europe (ERNiE)*, δράση η οποία υπάγεται στο πρόγραμμα *S.P.I.N. - Study Platform on Interlocking Nationalisms* του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ. Τον συντονισμό των λημμάτων επιμελείται η Σοφία Ματθαίου και την επιστημονική ευθύνη της ελληνικής συμβολής έχει ο Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης. Η Σοφία Ματθαίου έχει επίσης αναλάβει, από τον Απρίλιο του 2011, τη σύνταξη των ελληνικών λημμάτων της *Bibliographie internationale de l'Humanisme et de la Renaissance* (Γενεύη, Librairie Droz), έργο που συντελείται υπό την εποπτεία του Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines, με τη συνδρομή του Fonds National Suisse de la Recherche Scientifique και της UNESCO. Η ίδια επίσης συμμετέχει από το 2007 στην επεξεργασία της Βιβλιογραφίας του Αδαμαντίου Κοραή (έλεγχος των λημμάτων και συμπλήρωση των κενών με αυτοψία), την οποία είχε καταρτίσει ο Φίλιππος Ηλιού. Το έργο πραγματοποιείται υπό την εποπτεία του Κώστα Λάππα, επίτιμου Διευθυντή του Κέντρου Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών. Η εργασία γίνεται με επιχορήγηση του Ομίλου Μελέτης του Ελληνικού Διαφωτισμού (ΟΜΕΔ), ο οποίος και θα εκδώσει τη Βιβλιογραφία.

Οι ερευνητές που μετέχουν στο πρόγραμμα του ΙΝΕ έχουν επίσης συνδεθεί, στο μέτρο που επιτρέπει το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο και οι γενικότερες συγκυρίες, με την εκπαιδευτική διαδικασία. Κατά το 2011, η Σοφία Ματθαίου παρουσίασε εισήγηση στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα *Προσεγγίσεις στην Ιστορία του Πανεπιστημίου Αθηνών, 19ος-αρχές 20ού αιώνα* (διατμηματικό μεταπτυχιακό σεμινάριο -

υπεύθυνοι: Κώστας Γαβρόγλου, Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Αντώνης Λιάκος, Προκόπης Παπαστράτης), με θέμα "Από τη λογιοσύνη στην επιστήμη(;). Η συγκρότηση της επιστήμης της κλασικής φιλολογίας στην Ελλάδα του 19ου αιώνα". Η Ουρανία Πολυκανδριώτη δίδαξε το μάθημα "Μορφές του πεζού λόγου στον αιώνα των φιλοσόφων. Το επιστολικό μυθιστόρημα", στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών: *Θέματα γαλλικής λογοτεχνικής παραγωγής του 18ου αιώνα*, του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (εαρινό εξάμηνο).

Στις σχεδιαζόμενες δραστηριότητες των μελών του προγράμματος σημαντική θέση έχει η προετοιμασία αυτοτελών εκδόσεων. Η Σοφία Ματθαίου προετοιμάζει την έκδοση *Η Κλασική Φιλολογία στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. Μια επιστήμη στην υπηρεσία του εθνικού κράτους*, στην οποία μελετάται ο ρόλος της κλασικής φιλολογίας και των φορέων της στο πλαίσιο των πρώτων δεκαετιών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου, αλλά και εκτός αυτής. Η Ουρανία Πολυκανδριώτη προετοιμάζει την έκδοση *Από το λόγιο στο λαϊκό*, στην οποία εξετάζεται η δράση και η εμβέλεια ενός στρώματος λογίων-λογοτεχνών που δρουν μεταξύ σχολικής εκπαίδευσης και Τύπου, ως ευρωπαϊκό φαινόμενο του τέλους του 19ου αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται η τάση διαπαιδαγώγησης και εκλαΐκευσης, η ανάπτυξη της παιδικής λογοτεχνίας και η συμβολή του Τύπου στην ευρεία διάδοση της λογοτεχνίας αλλά και στη διαμόρφωση των ιδεολογικών και αισθητικών κατευθύνσεών της έτσι όπως εκδηλώνονται στην Ελλάδα σε συνάφεια με αντίστοιχα φαινόμενα στην Ευρώπη και κυρίως τη Γαλλία.

Σε συνάρτηση με την προετοιμασία των παραπάνω εκδόσεων και στο πλαίσιο της διερεύνησης των τάσεων που διέπουν τη λογιοσύνη του 19ου αιώνα, σχεδιάζεται η οργάνωση εργαστηρίου, δηλαδή τακτικών σεμιναριακών συναντήσεων, με συναφή και συμπληρωματικά αντικείμενα που ελπίζουμε ότι θα καταλήξουν σε ξεχωριστές εκδόσεις με τις συμβολές των συμμετεχόντων σε αυτές.

Ουρανία Πολυκανδριώτη

Ερευνητικά έργα του προγράμματος του ΙΝΕ:
Ιστορία των οικισμών της Ελλάδας, 15ος-20ός αι.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Δημήτρης Δημητρόπουλος

Εντοπισμός και καταγραφή αρχειακού υλικού Δήμου Άνδρου

Στο πλαίσιο των ερευνητικών δράσεων του ΙΝΕ στον χώρο του Αιγαίου, ομάδα συνεργατών του Ινστιτούτου μετέβη το πρώτο εικοσαήμερο του Σεπτεμβρίου του 2011 στο νησί της Άνδρου με σκοπό τον εντοπισμό, καταγραφή και χαρτογράφηση αρχειακού υλικού του νυν Δήμου Άνδρου.

Έργο της αποστολής ήταν καταρχήν ο εντοπισμός ανενεργού αρχειακού υλικού των πρώην Κοινοτήτων και Δήμων του νησιού και η καταγραφή του υλικού αυτού, με σκοπό τη διάσωσή του και την αξιοποίησή του μελλοντικά, ως πολύτιμο μέρος της τοπικής ιστορικής και πολιτισμικής κληρονομιάς. Προτεραιότητα δόθηκε στα αρχεία των πρώην κοινοτήτων, αφενός λόγω των χρονικών περιορισμών και αφετέρου επειδή το υλικό αυτό κρίθηκε ότι ενδεχομένως κινδυνεύει εξαιτίας των διοικητικών μεταρρυθμίσεων που έχουν εφαρμοστεί τα τελευταία χρόνια στην τοπική αυτοδιοίκηση (“Καποδίστριας”, “Καλλικράτης”) και οι οποίες συχνά έχουν οδηγήσει σε μετεγκαταστάσεις υπηρεσιών, συγχωνεύσεις κ.λπ.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής της αποστολής στο νησί της Άνδρου πραγματοποιήθηκε αυτοψία σε πολλά πρώην κοινοτικά καταστήματα και χώρους αποθήκευσης του αρχειακού υλικού, μετά από συνεννόηση με τη δημοτική αρχή και τους υπευθύνους των δημοτικών διαμερισμάτων. Η αποστολή, κατά τη διάρκεια της αυτοψίας στο χώρο, κατέγραψε το υλικό που έβρισκε, προχώρησε σε λήψη φωτογραφιών του χώρου στο οποίο έβρισκε τοποθετημένο το υλικό και στη συνέχεια συμπλήρωσε μια κοινή φόρμα για κάθε περίπτωση (“Δελτίο Καταγραφής αρχειακού Υλικού”), στην οποία περιλαμβάνονται ορισμένα γενικά στοιχεία και πληροφορίες για το αρχειακό υλικό (κωδικός αναγνώρισης, χρονολογίες υλικού, φορείς/παραγωγοί των εγγράφων/βιβλίων, γενικό περιεχόμενο, παρατηρήσεις, ημερομηνία αυτοψίας). Παράλληλα με τα παραπάνω επιχειρήθηκε η επαφή και με φορείς, ιδρύματα, συλλόγους κ.λπ. πέραν των κοινοτικών, όπως η Καΐρειος Βιβλιοθήκη, ο Κυνηγετικός Σύλλογος Άνδρου, το Αρχαιολογικό Μουσείο.

Κατά τη διάρκεια της αποστολής χαρτογραφήθηκε ένα σημαντικό μέρος, σύγχρονου κυρίως αρχειακού υλικού, των πρώην κοινοτήτων: εντοπίστηκε κυρίως αρχειακό υλικό των δεκαετιών 1950-2000 και ελάχιστα σπαράγματα από τον 19ο αιώνα έως τον Μεσοπόλεμο και από τις τρεις ζώνες του νησιού (Άνδρος-Κόρθι-Υδρούσα), εντοπίστηκαν ληξιαρχικά στοιχεία σε καλή κατάσταση και σε σειρά, από τη δεκαετία του 1930 κυρίως, και επιβεβαιώθηκε πως σημαντικό κομμάτι του αρχείου του Δήμου Άνδρου που είχε βρεθεί πέρσι στη χωματερή του νησιού διασώθηκε από ευαισθητοποιημένους κατοίκους και οδηγήθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο, όπου και φυλάσσεται μέχρι σήμερα.

Η ολοκλήρωση της φάσης αυτής των εργασιών απέδωσε τον εντοπισμό σημαντικού αρχειακού υλικού της Άνδρου και ανέδειξε την αναγκαιότητα για νέες

αποστολές μελλοντικά με σκοπό: α) την ολοκλήρωση του εντοπισμού αρχειακού υλικού με την επίσκεψη και επιτόπια έρευνα και στις υπόλοιπες πρώην κοινότητες του νησιού και χώρους φύλαξης αρχειακού υλικού, και β) τη σταδιακή έναρξη της αναλυτικής καταγραφής και ταξινόμησης του αρχειακού υλικού, με προοπτική τη μελλοντική στέγαση του συνόλου του αρχειακού υλικού σε κτίριο που θα επιλεχθεί από τη δημοτική αρχή, όπου και θα υπάρχει ένα καλά ταξινομημένο και οργανωμένο δημοτικό αρχείο της Άνδρου, ανοικτό και προσβάσιμο στους Ανδριώτες και σε όσους άλλους ενδιαφέρονται για την ιστορία του νησιού.

Στην ερευνητική αποστολή συμμετείχαν οι συνεργάτες του ΙΝΕ Νίκος Αλεβυζάκης, Στέφανος Βαμιεδάκης, Γιώργος Γάσιας, Χρήστος Χρυσανθόπουλος και η φοιτήτρια του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Βιολέτα Λούβαρη, με την επιστημονική εποπτεία του κύριου ερευνητή του ΙΝΕ Δημήτρη Δημητρόπουλου. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το Κληροδότημα Δημητρίου και Λιλίκας Μωραΐτη - Άνδρου και πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία του Δήμου Άνδρου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στον πρόεδρο του Κληροδοτήματος κ. Φίλιππο Μωραΐτη για τη ενθουσιώδη υιοθέτηση του έργου, όπως και στο Δήμαρχο Άνδρου κ. Γιάννη Γλινό για την ενεργό συνδρομή του. Για το επόμενο έτος ήδη έχει προγραμματιστεί η συνέχιση του έργου, που θα αφορά την επέκταση της έρευνας σε πρώην κοινότητες του νησιού στις οποίες κατά την πρώτη φάση του έργου δεν έγινε εφικτό να πραγματοποιηθεί αυτοψία, όσο και η ταξινόμηση του αρχειακού υλικού που έχει εντοπιστεί.

Στέφανος Βαμιεδάκης

Εντοπισμός, καταγραφή και ταξινόμηση του ιστορικού αρχειακού υλικού του Δήμου Γορτυνίας

Τον Οκτώβριο του 2011, στο πλαίσιο του προγράμματος "Ιστορία των οικισμών της Ελλάδας (15ος-20ός αι.)", ξεκίνησε το έργο του εντοπισμού και, στο επόμενο στάδιο, της καταγραφής και ταξινόμησης του ιστορικού αρχειακού υλικού του Δήμου Γορτυνίας. Ο σημερινός διευρυμένος Δήμος Γορτυνίας περιλαμβάνει στα όρια δικαιοδοσίας του οικισμούς και περιοχές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τον πνευματικό και υλικό πολιτισμό του νεώτερου ελληνισμού. Η ίδια η ιστορική διαδρομή της περιοχής που έχει άρρηκτα συνδεθεί με καθοριστικά γεγονότα της νεώτερης ιστορίας, οι παραδοσιακές επαγγελματικές και οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων, το υλικό αποτύπωμα της τέχνης και του πολιτισμού της περιοχής στα κτίσματα και στα μνημεία, όπως και το φυσικό τοπίο που έχει συνδεθεί με σημαντικά συμβάντα της νεώτερης ιστορίας αποτελούν συστατικά ικανά για να αναδειχθεί η περιοχή σε προνομιακό χώρο του τρίπτυχου Ιστορία-Πολιτισμός-Εκπαίδευση.

Την επιστημονική επίβλεψη του έργου έχει ο Δημήτρης Δημητρόπουλος, κύριος ερευνητής του ΙΝΕ/ΕΙΕ και την εκτέλεσή του ο Χρήστος Χρυσανθόπουλος, ιστορικός, συνεργάτης του ΙΝΕ/ΕΙΕ. Μεγάλος όγκος αρχειακού υλικού έχει εντοπιστεί στα παλαιά δημαρχεία και στις αποθήκες των ιστορικών οικισμών της Βυτίνας, της Δημητσάνας, των Λαγκαδίων, της Κοντοβάζαινας, της Μυγδαλιάς, του Παλούμπα, της Στεμνίτσας και των Τροπαίων, αλλά και στα παλαιά κοινοτικά γραφεία μικρότερων οικισμών της περιοχής. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια εντοπισμού και διάσωσης ιστορικού αρχειακού υλικού που μπορεί να φωτίσει πτυχές της κοινωνικής και οικονομικής ζωής των κατοίκων της περιοχής τον 19ο και 20ό αιώνα, όπως τα αρχεία των σχολείων και των ειρηνοδικείων της περιοχής. Τα τεκμήρια, κατάστιχα και έγγραφα, που έχουν εντοπιστεί έως τώρα αφορούν κυρίως τη μεταπολεμική περίοδο από την οποία σώζονται πλήρεις σειρές αρχειακού υλικού αλλά και παλαιότερες περιόδους από τις οποίες έχουν εντοπιστεί μέχρι σήμερα αποσπασματικά τεκμήρια.

Το αρχειακό υλικό που θα συγκεντρωθεί θα ταξινομηθεί συστηματικά και θα καταλογογραφηθεί ώστε να αποτελέσει μία κιβωτό της ιστορίας του τόπου προσβάσιμη στις δημοτικές υπηρεσίες, στους μελετητές και σε κάθε άλλο ενδιαφερόμενο. Πρόθεση του Δήμου είναι, σε μελλοντικό στάδιο, με την εξασφάλιση

των απαραίτητων πόρων, το υλικό αυτό να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία και λειτουργία ενός Κέντρου Ιστορικής Τεκμηρίωσης Γορτυνίας. Σημειώνεται ότι η υλοποίηση του έργου έγινε εφικτή χάρη στην οικονομική υποστήριξη του Δήμου Γορτυνίας, μετά από σχετική απόφαση του Δημοτικού του Συμβουλίου. Ιδιαιτέρως οφείλονται ευχαριστίες στον δήμαρχο Γορτυνίας κ. Ιωάννη Γιαννόπουλο, στον πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου κ. Πέτρο Ζούνη και σε όλα τα υπόλοιπα μέλη του, στους τοπικούς προέδρους και στους δημοτικούς υπαλλήλους της περιοχής, καθώς επίσης και στην αρχειονόμο των Γενικών Αρχείων του Κράτους-Αρχεία Νομού Αρκαδίας, Κατερίνα Ζωγράφου, για την υποστήριξη του έργου και τη πολύπλευρη συμβολή της.

Χρήστος Χρυσανθόπουλος

Αρχείο Κωνσταντίνου Ε. Σέκερη

Τον Ιούνιο του 2011 ο Διευθυντής Ερευνών του Ινστιτούτου Βιολογικών Ερευνών και Βιοτεχνολογίας Μιχαήλ Αλέξης και η Διοίκηση του ΕΙΕ απευθύνθηκαν προς το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών με σκοπό τη συνδρομή του στην προσπάθεια ταξινόμησης του αρχείου του Κωνσταντίνου Ε. Σέκερη (1933-2009). Ο εκλιπών είχε διατελέσει Διευθυντής του Κέντρου Βιολογικών Ερευνών (νυν ΙΒΕΒ) του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών την περίοδο 1977-1993, Αντιπρόεδρος (1986-1993) και Διευθύνων Σύμβουλος του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (1990-1993).

Η ταξινόμηση του αρχείου του Κωνσταντίνου Ε. Σέκερη που βρίσκεται στο ΕΙΕ ξεκίνησε τον Ιούλιο και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2011. Το αρχειακό αυτό υλικό περιλαμβάνει κυρίως κάθε είδους έγγραφα και έντυπα, τα οποία υπολογίζονται σε 35.000 περίπου και σε αυτά θα πρέπει να υπολογίζονται επιπλέον πλήθος από αποκόμματα από τον Τύπο που δεν έχουν καταμετρηθεί. Τα έγγραφα αυτά χωρίστηκαν σε θεματικές κατηγορίες, τοποθετήθηκαν σε 430 περίπου φακέλους και ντοσιέ, και απέκτησαν ταξινομικό κωδικό. Στη συνέχεια συντάχθηκε ο κατάλογος του αρχείου. Σημειώνεται ότι για την αξιοποίηση του Αρχείου αυτού εργάστηκε σε μία προηγούμενη φάση ο ιστορικός Σπύρος Τζιόκας ο οποίος, υπό την επιστημονική επίβλεψη του καθηγητή του Τμήματος Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης Κώστα Γαβρόγλου, δημιούργησε μία ειδική ψηφιακή εφαρμογή, προκειμένου να ενταχθούν τα έγγραφα, τα βιβλία και τα άλλα έντυπα που ανήκουν στο αρχειακό αυτό σύνολο. Η ψηφιακή

εκείνη εφαρμογή προϋπέθετε αναλυτική και λεπτομερή καταγραφή του συνόλου των τεκμηρίων. Στην παρούσα φάση του έργου επιλέχθηκε για την ταξινόμηση και τη συγκρότηση του καταλόγου του Αρχείου η παραδοσιακή ταξινομική εργασία. Η καταγραφή των βιβλίων του αρχείου πραγματοποιείται από τον έμπειρο βιβλιοθηκονόμο του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης Παναγιώτη Σχίζα.

Το αρχείο καλύπτει μια χρονική περίοδο 50 ετών περίπου, που ξεκινά από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 και φτάνει στο 2009. Περιλαμβάνει το σύνολο σχεδόν της επιστημονικής, ερευνητικής, επαγγελματικής και κοινωνικής ζωής του Κωνσταντίνου Ε. Σέκερη, ενός ανθρώπου με πυκνή και πολυδιάστατη επιστημονική, ερευνητική και κοινωνική ζωή, στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Μέσα από τα τεκμήρια αυτά μπορεί κανείς να διατρέξει όλες τις πτυχές της κοινωνικής και επιστημονικής του ζωής: να δει την εξέλιξή της στον χρόνο και να παρακολουθήσει την πορεία της, να ανασυστήσει δίκτυα φίλων και συνεργατών, να αποκτήσει πρόσβαση στη διαδικασία παραγωγής και διάχυσης της έρευνας στο πεδίο των βιοεπιστημών, αλλά και να έρθει σε επαφή με τα ευρύτερα κοινωνικά-πολιτιστικά ενδιαφέροντά του, καθώς ο Κωνσταντίνος Ε. Σέκερης υπήρξε ενεργό μέλος σε πλήθος επιστημονικών εταιρειών, αλλά και σωματείων κοινωνικού-φιλανθρωπικού χαρακτήρα, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Η ταξινόμηση και καταλογογράφηση του αρχείου του Κωνσταντίνου Ε. Σέκερη που βρίσκεται στο ΕΙΕ πραγματοποιήθηκε από τον συνεργάτη του ΙΝΕ Στέφανο Βαμιεδάκη, υπό την επίβλεψη του κύριου ερευνητή του ΙΝΕ/ΕΙΕ Δημήτρη Δημητρόπουλου. Ο διευθυντής ερευνών του Ινστιτούτου Βιολογικών Ερευνών και Βιοτεχνολογίας Μιχαήλ Αλέξης παρείχε με προθυμία κάθε είδους συνδρομή και σε όλη τη διάρκεια του έργου έδειχνε το ενδιαφέρον του Ινστιτούτου για τη σωστή αντιμετώπιση του υλικού. Ευχαριστίες, τέλος, οφείλονται και στην αδερφή του Κωνσταντίνου Ε. Σέκερη, Καλλιόπη Σέκερη, για τη βοήθειά της στην τεκμηρίωση μέρους εγγράφων και φωτογραφικού υλικού. Το Αρχείο του Κωνσταντίνου Σέκερη παρουσιάστηκε σε εκδήλωση "Η φυσιογνωμία και το έργο του Κωνσταντίνου Σέκερη" που οργανώθηκε στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών την 1η Νοεμβρίου 2011 για να τιμηθεί η μνήμη του εκλιπόντος. Ο κατάλογος του αρχείου του έχει αναρτηθεί στον ιστότοπο του IBEB/EIE: http://www.eie.gr/nhrf/institutes/ibrb/news/Αρχείο%20Κωνσταντίνου%20Ε.%Σέκερη%20(1933-2009).pdf

Στέφανος Βαμιεδάκης

Εγκυκλοπαίδεια του Ρομαντικού Εθνικισμού στην Ευρώπη

Το ΙΝΕ έχει αναλάβει από το 2010 (βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο*, τχ. 35, 2010 σ.72) την ελληνική συμβολή στη σύνταξη ηλεκτρονικού καταρχάς, και στη συνέχεια έντυπου, λεξικού υπό τον τίτλο *Encyclopedia of Romantic Nationalism in Europe (ERNiE)*, δράση η οποία υπάγεται στο πρόγραμμα *S.P.I.N. - Study Platform on Interlocking Nationalisms* του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ. Στόχος του προγράμματος, το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του καθηγητή της Νεώτερης Ιστορίας Joep T. Leerssen, είναι η χαρτογράφηση του πολιτισμικού και ιστορικού υποβάθρου των ευρωπαϊκών εθνικισμών κατά τον "μακρό" 19ο αιώνα (1770-1914). Συνεχίζεται η σύνταξη και η αποστολή των ελληνικού ενδιαφέροντος λημμάτων, τόσο από τους ερευνητές του τομέα Α΄ του ΙΝΕ, *Ιστορία του Πολιτισμού: Παιδεία-Θεσμοί-Τέχνη*, οποίος έχει αναλάβει και τον συντονισμό του έργου υπό την εποπτεία του καθηγητή Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, όσο και από εξωτερικούς συνεργάτες, ειδικούς σε συγκεκριμένα θέματα.

Σοφία Ματθαίου

Υποτροφίες

Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης

Κατά το 2011, το ΙΝΕ υποδέχθηκε δύο υποτρόφους του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης, οι οποίοι συνεργάστηκαν στα ερευνητικά προγράμματα του Ινστιτούτου και παρουσίασαν την εργασία τους στα *Σεμινάρια του ΙΝΕ*.

Η Lucile Arnoux-Farnoux έλαβε υποτροφία κατά το διάστημα Ιανουαρίου – Ιουνίου 2011 προκειμένου να μελετήσει το θέμα: "La *Nouvelle Revue Française* et les revues littéraires grecques dans l'entre-deux-guerres: un réseau de revues franco-grec ?". Για την πραγματοποίηση της ερευνητικής της εργασίας συνεργάστηκε με το πρόγραμμα "Νεοελληνική γραμματολογία και Ιστορία των ιδεών, 18ος-20ός αι.".

Η Lucile Arnoux-Farnoux είναι επίκουρη καθηγήτρια Συγκριτικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Tours της Γαλλίας, με ευρύ έργο που αφορά στη μελέτη της ελληνικής λογοτεχνίας καθώς και στις επαφές της ελληνικής με τη γαλλική λογοτεχνία. Έχει επισκεφθεί επανειλημμένα την Ελλάδα και έχει πάρει μέρος σε πολλά συνέδρια τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Με την όλη δραστηριότητά της η κυρία Farnoux συμβάλλει σημαντικά στην προαγωγή της νεοελληνικής φιλολογίας στο εξωτερικό και συνεργάζεται με τους πλέον αξιόλογους φορείς που προωθούν τις πνευματικές σχέσεις Ελλάδας και Γαλλίας, όπως είναι το Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO), η Γαλλική Σχολή στην Αθήνα (École Française d'Athènes), η Fondation Hellénique στο Παρίσι.

Η μελέτη των ελληνικών λογοτεχνικών περιοδικών κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, με πρώτο στόχο να ανιχνευθεί και να ερμηνευθεί η ποικίλη παρουσία του πολύ σημαντικού περιοδικού *Nouvelle Revue Française* (αναφορές στο ίδιο το περιοδικό *NRF*, μεταφράσεις θεωρητικών και λογοτεχνικών κειμένων από αυτό, αναλογίες στις θεματικές προτιμήσεις ή στην προβολή συγκεκριμένων τάσεων και ξένων λογοτεχνιών κ.λπ.), είναι ένα ερευνητικό πεδίο που απέδωσε χρήσιμο υλικό για τη μελέτη των πνευματικών σχέσεων που αναπτύχθηκαν μεταξύ Γαλλίας και Ελλάδας κατά την ευαίσθητη αυτή περίοδο. Τα περιοδικά (με τον άμεσο και επικαιρικό τους χαρακτήρα) συνιστούν άλλωστε έναν ιδιαίτερα σημαντικό αγωγό των πνευματικών αυτών σχέσεων αλλά και δείκτη των λογοτεχνικών οσμώσεων.

Η μελέτη συνεπώς της Lucile Arnoux-Farnoux προσέφερε σημαντικό υλικό για τη διερεύνηση των λογοτεχνικών ελληνογαλλικών επαφών. Τα πρώτα πορίσματα της ερευνητικής αυτής εργασίας παρουσιάστηκαν από την ίδια, στο πλαίσιο των Σεμιναρίων του ΙΝΕ, στις 6 Μαΐου 2011, σε ομιλία της με θέμα *Τα λογοτεχνικά περιοδικά του μεσοπολέμου ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Γαλλία: διακίνηση, σχέσεις, δίκτυα.*

Ο δεύτερος υπότροφος του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης κατά το 2011 ήταν ο Ελληνο-Ιταλός υποψήφιος διδάκτορας του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας, Γιώργος Σταμπουλής, ο οποίος ασχολείται με την έρευνα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Το ΙΝΕ αποτελεί άλλωστε έναν επιστημονικό θεσμό που κατ' εξοχήν ειδικεύεται στη μελέτη του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, στοιχείο που αναγνωρίζεται διεθνώς στους κύκλους των ειδικών του Διαφωτισμού. Η παραμονή του υποτρόφου του Ιδρύματος Ωνάση στο ΙΝΕ είχε στόχο την έρευνα για την εκπόνηση της διδακτορικής του διατριβής. Η αξιοποίηση της υποτροφίας του στο ΙΝΕ αποβαίνει συνεπώς μια πολύτιμη επένδυση στη διαμόρφωση ενός νέου νεοελληνιστή, ο οποίος θα συμβάλει σημαντικά στην αναζωογόνηση των νεοελληνικών σπουδών στην Ιταλία και θα μεταφέρει τη γνώση της δικής μας πνευματικής παράδοσης στους κόλπους μιας από τις μεγάλες πνευματικές παραδόσεις του ευρωπαϊκού κόσμου. Ο Γιώργος Σταμπουλής παρουσίασε την προβληματική και τη μεθοδολογία της έρευνάς του στα Σεμινάρια του ΙΝΕ, στις 11 Μαρτίου 2011, σε ομιλία του με τίτλο *Οι ευρωπαϊκές πηγές της ιδέας της Μετακένωσης του Αδαμαντίου Κοραή*.

Πρακτική Άσκηση Φοιτητών στο ΙΝΕ

Το ΙΝΕ εξακολουθεί να συμμετέχει ενεργά σε πανεπιστημιακά προγράμματα Πρακτικής Άσκησης φοιτητών, τους οποίους υποδέχεται να εργαστούν στα ερευνητικά του προγράμματα, υπό την επιστημονική επίβλεψη των ερευνητών του. Κατά το 2012 το ΙΝΕ απασχόλησε στα προγράμματά του συνολικά 17 φοιτητές που προέρχονταν από το Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, από το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου και από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ας σημειωθεί ότι το ΙΝΕ έχει ήδη υπογράψει πρωτόκολλο συνεργασίας για το έτος 2012 και με το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι φοιτητές που συνεργάστηκαν με τους ερευνητές του ΙΝΕ κατά το 2011, ανά πανεπιστημιακό ίδρυμα, είναι οι ακόλουθοι:

Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Αντώνης Αθανασόπουλος (ερευνητικό πρόγραμμα "Νεοελληνική Γραμματολογία και Ιστορία των ιδεών, 18ος-20ός αι.", επιβλέπουσα ερευνήτρια: Ουρανία Πολυκανδριώτη) ♦ Αναστασία Βακή (ερευνητικό πρόγραμμα "Ιστορία των πολιτικών ιδεών, 18ος-20ός αι.", επιβλέπων ερευνητής: Μάριος Χατζόπουλος) ♦ Παναγιώτα Βολυράκη (ερευνητικό πρόγραμμα "Θεσμοί και Ιδεολογία στη νεοελληνική κοινωνία, 15ος-19ος αι.", επιβλέπων ερευνητής: Παναγιώτης Μιχαηλάρης) ♦ Άγγελος-Κυριάκος Γεωργαράς (ερευνητικό πρόγραμμα "Διπλωματικά και προξενικά δίκτυα, 17ος-19ος αι.", επιβλέπων ερευνητής: Γιώργος Κουτζακιώτης) ♦ Ελευθερία Ζευγώλη (ερευνητικό πρόγραμμα "Θεσμοί και Ιδεολογία στη νεοελληνική κοινωνία, 15ος-19ος αι.", επιβλέπουσα ερευνήτρια: Μάχη Παΐζη-Αποστολοπούλου) ♦ Ειρήνη Κιλίτση (ερευνητικό πρόγραμμα "Θεσμοί και Ιδεολογία στη νεοελληνική κοινωνία, 15ος-19ος αι.", επιβλέπων ερευνητής: Παναγιώτης Μιχαηλάρης) ♦ Λουκία Αθηνά Κυριακοπούλου (ερευνητικό πρόγραμμα "Ιστορία των οικισμών της Ελλάδας, 15ος-20ός αι.", επιβλέπων ερευνητής: Δημήτρης Δημητρόπουλος) ♦ Ιωάννα Λαγκαδινού (ερευνητικό πρόγραμμα "Οικονομική και κοινωνική ιστορία", επιβλέπων ερευνητής: Δημήτρης Δημητρόπουλος) ♦ Μαγδαληνή Μπαλαφούτα (ερευνητικό πρόγραμμα "Τεκμηρίωση της πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας του 20ού αι.", επιβλέπων ερευνητής: Λεωνίδας Καλλιβρετάκης) ♦ Μαρία-Δέσποινα Σαρρή (ερευνητικό πρόγραμμα "Ιστορία των επιχειρήσεων", επιβλέπουσα ερευνήτρια: Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου) ♦ Σωτηρία Σοφιανού, (ερευνητικό πρόγραμμα "Νεοελληνική γραμματολογία και Ιστορία των ιδεών, 18ος-20ός αι.", επιβλέπουσα ερευνήτρια: Σοφία Ματθαίου) ♦ Χριστίνα Σωφρονιάδη (ερευνητικό πρόγραμμα "Νεοελληνική γραμματολογία και Ιστορία των ιδεών, 18ος-20ός αι.", επιβλέπουσα ερευνήτρια:

Ουρανία Πολυκανδριώτη) ♦ Ευγενία Τριανταφύλλου, (ερευνητικό πρόγραμμα "Διπλωματικά και προξενικά δίκτυα, 17ος-19ος αι.", επιβλέπων ερευνητής: Γιώργος Κουτζακιώτης) ♦ Χρυσούλα Παρασκευή Τσίρου (ερευνητικό πρόγραμμα "Ιστορία των οικισμών της Ελλάδας, 15ος-20ός αι.", επιβλέπων ερευνητής: Δημήτρης Δημητρόπουλος).

Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης

Χάρης Κωνσταντινέας (ερευνητικό πρόγραμμα: "Τεκμηρίωση πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας 20ού αι.", επιβλέπων ερευνητής: Λεωνίδας Καλλιβρετάκης) ♦ Αναστασία Χαραλάμπη (ερευνητικό πρόγραμμα: "Τεκμηρίωση πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας 20ού αι.", επιβλέπων ερευνητής: Λεωνίδας Καλλιβρετάκης).

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

Αναστασία Αργυράκη (ερευνητικό πρόγραμμα: "Τεκμηρίωση πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας 20ού αι.", επιβλέπων ερευνητής: Λεωνίδας Καλλιβρετάκης) ♦ Μαρίνα Μπάντιου (ερευνητικό πρόγραμμα: "Ελληνικός Τύπος", επιβλέποντες ερευνητές: Λεωνίδας Καλλιβρετάκης, Δημήτρης Δημητρόπουλος) ♦ Ευτυχία Μυλωνά (ερευνητικό πρόγραμμα: "Ελληνικός Τύπος", επιβλέποντες ερευνητές: Λεωνίδας Καλλιβρετάκης, Δημήτρης Δημητρόπουλος).

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Φιλίππα Χορόζη (ερευνητικό πρόγραμμα "Ιστορία των επιχειρήσεων", επιβλέπουσα ερευνήτρια: Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου).

■

Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς
Φιλοξενούμενο Πρόγραμμα στο ΙΝΕ/ΕΙΕ
Επιτροπή: Σπύρος Ι. Ασδραχάς, Γιάννης Γιαννουλόπουλος,
Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης

Παρουσίαση του διαδικτυακού τόπου και του DVD του ΙΑΕΝ
με ψηφιοποιημένα τα 47 βιβλία του
(Αθήνα, ΕΙΕ, 5 Μαΐου 2011)

Στις 5 Μαΐου 2011, στο αμφιθέατρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, έγινε η παρουσίαση του διαδικτυακού τόπου και του DVD του Ιστορικού Αρχείου Ελληνικής Νεολαίας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, που λειτουργεί, ως φιλοξενούμενο πρόγραμμα, από το 1994 στο Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών του ΕΙΕ. Ο διαδικτυακός τόπος και το DVD του ΙΑΕΝ περιέχουν σε ψηφιακή μορφή τα 47 βιβλία του και την παρουσίαση, στα ελληνικά και τα αγγλικά, του ερευνητικού και εκδοτικού του προγράμματος (1983-2011). Το ΙΑΕΝ έχει χρηματοδοτηθεί από τη ΓΓΝΓ στα 14 από τα 28 χρόνια λειτουργίας του και έχει αναθέσει 103 έρευνες σε 122 ερευνήτριες και ερευνητές· έχει οργανώσει τρία διεθνή συμπόσια (1984, 1987, 1997) με 120 ανακοινώσεις, από τις οποίες οι 50 ήταν των ερευνητών του και έχει εκδώσει τα πρακτικά τους (του πρώτου και στα γαλλικά)· έχει εκδώσει 47 βιβλία, σε 56 τόμους και 24.000 σελίδες. Το 2003 το ΙΑΕΝ κυκλοφόρησε CD-ROM με την παρουσίαση του προγράμματος στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα και με ψηφιοποιημένα τα 34 πρώτα βιβλία του ενώ συγχρόνως οργάνωσε τον διαδικτυακό τόπο www.iaen.gr με το ίδιο περιεχόμενο. Ο διαδικτυακός τόπος και το DVD, που παραδόθηκαν στη χρήση του ελληνικού και του ξένου κοινού από τις 5 Μαΐου 2011, είναι εντελώς ανανεωμένα, αφού η ψηφιοποίηση έγινε από την αρχή για το σύνολο των 47 εκδομένων βιβλίων του, και με την ετοιμότητα να συμπληρώνεται με όσα θα εκδοθούν αργότερα (στις αρχές του 2012 θα κυκλοφορήσει ο αρ. 48, με το βιβλίο της Ουρανίας Πολυκανδριώτη, *Η διάπλαση των Ελλήνων. Αριστοτέλης Π. Κουρτίδης 1858-1928*).

Την εκδήλωση συντόνισε η Χριστίνα Κουλούρη, καθηγήτρια Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου, δύο φορές ερευνήτρια του ΙΑΕΝ και συγγραφέας των δύο από τα βιβλία του, η οποία αναφέρθηκε, στην αρχή και στο τέλος της εκδήλωσης, στο έργο του ΙΑΕΝ. Από τις τρεις προσφωνήσεις, στην πρώτη ο Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, εκπρόσωπος της Επιτροπής του ΙΑΕΝ, αναφέρθηκε στη σημασία της εκδήλωσης για την παρουσίαση του έργου του ΙΑΕΝ "στο

νέο ψηφιακό του άυλο όχημα" την ώρα της οικονομικής και ηθικής κρίσης που περνά ο τόπος, με αναδρομή στα χρόνια της ίδρυσής του από το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς (1982) και στον σχεδιασμό του (1983) από την Επιτροπή του (Φίλιππος Ηλιού, Σπύρος Ι. Ασδραχάς, Γιάννης Γιαννουλόπουλος, Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης), στην υλοποίηση του προγράμματος και τα αποτελέσματά του, στις σχέσεις του με την Πολιτεία που το χρηματοδοτεί, στο ΙΝΕ/ΕΙΕ που το φιλοξενεί, στις ερευνήτριες και τους ερευνητές που ανέλαβαν ερευνητικά έργα, στην επιστημονική κοινότητα που συνεργάστηκε στα συμπόσια, στα σεμινάρια, που βοήθησε τους ερευνητές του και πήρε μέρος στις εκδηλώσεις του.

Ο Γενικός Γραμματέας Νέας Γενιάς Γιάννος Λιβανός στην προσφώνησή του τόνισε την αξία του έργου του ΙΑΕΝ για την ιστορία και για την ανάδειξη της ταυτότητας της ελληνικής νεολαίας και υποσχέθηκε την αρωγή της Πολιτείας ακόμη και στους δύσκολους καιρούς της οικονομικής κρίσης.

Ο Λεωνίδας Φ. Καλλιβρετάκης, αναπληρωτής διευθυντής του ΙΝΕ/ΕΙΕ αναφέρθηκε στη σημασία του ΙΑΕΝ και στη σχέση του με το ΙΝΕ καθώς η έννοια "φιλοξενούμενο πρόγραμμα" δεν αποτυπώνει επαρκώς την οργανική σχέση που αναπτύχθηκε στα 17 χρόνια της "φιλοξενίας" του ΙΑΕΝ στο ΙΝΕ. Πρότεινε, ως ερμηνευτικό σχήμα για την ίδρυσή του το 1982 από πολιτικούς της "γενιάς του Πολυτεχνείου", την ηθική οφειλή στην εξεγερμένη νεολαία που έσωσε την τιμή της ελληνικής κοινωνίας και αποτίμησε την αξία τής έστω και δύσκολης επιβίωσής του στα 28 χρόνια που πέρασαν, με θετικό ερευνητικό και εκδοτικό έργο.

Ο Γιάννης Κόκκωνας, αναπληρωτής καθηγητής Βιβλιολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, υπεύθυνος για την ψηφιοποίηση των βιβλίων και τον σχεδιασμό του διαδικτυακού τόπου και του DVD του ΙΑΕΝ, παρουσίασε το όλο έργο και με χαρακτηριστικά παραδείγματα ανέδειξε τις δυνατότητες που δημιουργούνται για τον χρήστη: ανάγνωση των βιβλίων και κατάδυση στο περιεχόμενό τους, με διατύπωση ερωτημάτων, απλών ή και συνδυαστικών, που απαντώνται ταχύτατα. Παρουσίασε επίσης το τελευταίο έργο του ΙΑΕΝ που υλοποιείται πιλοτικά, τη βάση δεδομένων "Μαθητές στα σχολεία Μέσης εκπαίδευσης του ελληνικού κράτους", που συμπληρώνεται μέσω του διαδικτύου από απόσταση, για να αποτελέσει ένα πολυδύναμο εργαλείο για την ιστορία της εκπαίδευσης αλλά και για την κατανόηση της κοινωνικής και οικονομικής διαστρωμάτωσής της, στηριγμένης σε μεγάλες σειρές επεξεργασμένων στοιχείων.

Στις τρεις αναφορές στο έργο του ΙΑΕΝ ερευνητών και συγγραφέων βιβλίων του, που ακολούθησαν, ο Κώστας Κατσάπης, δρ. Ιστορίας, παρουσίασε τη δική του ανάγνωση της δημιουργίας και της πορείας του ΙΑΕΝ, ως ενός εργαστηρίου ιστορίας χρήσιμου για τους ερευνητές, ως τόπου μαθητείας και ολοκλήρωσης ερευνητικών και εκδοτικών έργων, που ανέδειξε ένα νέο ιστοριογραφικό αντικείμενο, την ιστορία της νεολαίας, η οποία ακόμη δεν βρήκε αντάξια υποδοχή στα πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Η Μαρία Παπαθανασίου, διδάσκουσα στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και εκλεγμένη επίκουρη καθηγήτρια Ευρωπαϊκής ιστορίας στο Ιστορικό και Αρχαιολογικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, ανίχνευσε τη σχέση του ΙΑΕΝ με

τις απαρχές των βιβλίων, ερευνητικών προγραμμάτων και φορέων που ασχολήθηκαν με την ιστορία της νεότητας και της παιδικής ηλικίας, εντοπίζοντας "πρωτοπορίες", συμπορεύσεις και καθυστερήσεις, με θετικό ισοζύγιο για το ΙΑΕΝ και ανέδειξε την ανάγκη επικοινωνίας με τα ευρωπαϊκά και τα παγκόσμια ομόλογά του, η οποία διευκολύνθηκε από τα διεθνή του συμπόσια και τώρα από τη διαδικτυακή διαθεσιμότητα του έργου του.

Ο Βαγγέλης Καραμανωλάκης, λέκτορας Ιστορίας του Ιστορικού και Αρχαιολογικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών, παρουσίασε τη δική του ανάγνωση της ίδρυσης και της πορείας του ΙΑΕΝ από τη "χρυσή" για την Ιστορία δεκαετία του 1980 έως σήμερα, την ανάδειξή του ως τόπου – εργαστηρίου καλλιέργειας της ιστορικής έρευνας, μαθητείας αλλά και κατάκτησης σημαντικών ιστοριογραφικών αποτελεσμάτων, που συντέλεσαν στην ανάδειξη της ιστορίας της νεολαίας ως νέου ιστορικού αντικειμένου.

Τα κείμενα των ομιλιών δημοσιεύονται στα *Ιστορικά*, τ. 28, τχ. 55, Δεκέμβριος 2011, σ. 480-506.

Το τελευταίο έργο του ΙΑΕΝ για το 2011 είναι η δημιουργία βάσης δεδομένων που περιλαμβάνει τα πλήρη στοιχεία των μαθητών των Γυμνασίων του Ελληνικού κράτους. Μια βάση δεδομένων που συμπληρώνεται μέσω διαδικτύου από απόσταση. Δημιουργήθηκε με εισήγηση και σχεδιασμό του Γιάννη Κόκκωνα, και με τα τελευταία χρήματα του ΙΑΕΝ αναθέσαμε την πιλοτική συμπλήρωσή της με τα στοιχεία των Μαθητολογίων του Α΄ Γυμνασίου Αθηνών και του Γυμνασίου Λευκάδας. Το έργο πραγματοποίησαν οι ιστορικοί με μεταπτυχιακό Ευσταθία Πολίτη και Χριστίνα Παπακώστα αντίστοιχα. Δεχτήκαμε την πρόταση και τολμήσαμε το εγχείρημα πιστεύοντας στην πολυδύναμη χρησιμότητα μιας τέτοιας βάσης δεδομένων για την τοπική ιστορία της εκπαίδευσης και την ένταξη του τοπικού παραδείγματος στο περιφερειακό και στο συνολικό – εθνικό, ελπίζοντας ότι θα βρεθούν δυνάμεις στην επιστημονική κοινότητα, που θα ενδιαφερθούν και θα συνεργαστούν με την Επιτροπή του ΙΑΕΝ για τον πλουτισμό αυτής της βάσης δεδομένων, ώστε να μπορεί να απαντήσει σε πολλαπλά ερωτήματα εθνικής εμβέλειας.

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης